התובעת **אם תרצו - ציונות או לחדול**

נגד

הנתבעים **1..רועי ילין**
2..יובל ילין
3..עידן רינג
4..נועם וינר
5..דוד רמז
6..נעם ליבנה
7..טל ניב
8..ארי רמז

נוכחים: עוה"ד מיכאל ספרד, ישי שנידור, שלומי זכריה; נדב העצני, אורית יפת

פרוטוקול

הדיון מתקיים בהקלטה

כב' השופט: נתחיל בהקלטה. בוקר טוב, היום אנחנו נמצאים כאן לצורך שמיעת עדותו של פרופ' שטרנהל וסיום הראיות בכך, נקבע כבר מועד לסיכומים בשלב מוקדם יותר. השאלה אם יש משהו מקדמי לפני תחילת העדות?

עו"ד העצני: כן כבודו, אני אומר לצורך ההקלטה, עו"ד העצני, אנחנו מבקשים לצרף ראיה שהיא רק מאתמול. יש לנו אותה בינתיים רק במחשב, ואנחנו גם נדפיס אותה בקרוב. אני מבקש לסווג אותה, מתוך קבוצת הפייסבוק של הנתבעים אני לא יודע אפילו איך לקרוא לזה. איזה שהוא דבר ויזואלי שמתאר את רונן שובל מביט לעבר מחנה ריכוז בחיוך רחב, יש בו את כל המאפיינים, כולל האסירים, הרכבות, הקרימטוריום, אפילו עשן אני רואה שעולה מתוכו.

כב' השופט: בסדר. בינתיים תראו לצד השני.

עו"ד ספרד: זה פעם ראשונה שאני שומע את זה.

עו"ד העצני: אני ראיתי את זה לפני שלוש דקות.

כב' השופט: לא. בסדר. אבל השאלה אם לא נדברתם לגבי מה שקשור בזה.

עו"ד העצני: זה הועלה אתמול בתוך קבוצת הפייסבוק של הנתבעים.

עו"ד ספרד: על ידי מי?

עו"ד העצני: על כל המשמעויות של הדבר הזה. אנחנו נגיש את זה.

כב' השופט: לא. בסדר. השאלה, על כל דבר כזה, כל פרשייה זה יוצר בעצם תביעה חדשה. אז השאלה בכלל,

עו"ד העצני: כבודו, אנחנו בשלב זה נגיש את זה כראיה. אנחנו כמובן שבכפוף, שוב, זה דבר שאנחנו יודעים עליו רק מעכשיו והועלה רק אתמול, מן הסתם בעקבות יום השואה, ולרגל יום השואה, אנחנו נשקול איזו בקשה מתאימה אנחנו צריכים להגיש בעניין הזה.

כב' השופט: זהו, זה עניין של בקשה. אם תהיה הסכמה, אז תהיה הסכמה.

עו"ד העצני: בשלב זה מגישים את זה כראיה.

כב' השופט: לא. מה זאת אומרת מגישים? אתם יכולים לבקש להגיש. אתם אומרים שאתם שוקלים את זה, העליתם את זה לסדר היום כרגע זה הרגע הראשון שידעתם על זה, מבחינה זו זה יכול להיות בסדר. עכשיו מבחינת עצם הבקשה להגיש את זה, תפעלו באופן המתאים, תהיה הזדמנות לצד השני להתייחס, אם תהיה הסכמה מה טוב, אם לא נמצא דרך להתייחס אל זה.

עו"ד העצני: שחבריי ידונו ויגיבו.

כב' השופט: כן. אני אומר הם בקושי ראו את זה.

עו"ד העצני: אם הם מתנגדים לעובדה שזה מופיע בקבוצת הפייסבוק של הנתבעים שהנתבעים הם האדמיניסטרטור הראשי והיוצרים, כלומר העורכים וכו', וכו' של קבוצת הפייסבוק הזו.

כב' השופט: בסדר. השאלה אם יש להם לאור זה שזה עלה כרגע ועל רגל אחת אני לא יודע אם יש להם עמדה.

עו"ד העצני: אני אמתין להגשת בקשה מסודרת של חברי, אנחנו נגיב, זה פעם ראשונה שאני רואה את הדבר הזה. אני לא יודע עובדתית מה הסיפור, אני רק יכול לומר דבר אחד, כבר זה שחברי מפגין חוסר הבנה מוחלט במה זה קבוצת פייסבוק,

כב' השופט: לא. נעזוב את זה. תדברו ביניכם לראות אם יש הסכמה ואז תסבירו אחד לשני מה זה.

עו"ד העצני: חברי יגיש בקשה, ואנחנו נתייחס. אין בקשה שחברי הגיש שלא נתייחס אליה.

כב' השופט: לא. בסדר. אני אומר אם תהיה הסכמה כלשהי בין אם כן להגיש או לא להגיש אז שיהיה באופן הזה, אם לא באמת שתוגש בקשה רק שנדע מתי מועד ההוכחות שנקבע? הסיכומים.

עו"ד העצני: ב-4.7 בעל פה.

כב' השופט: קבענו מדרג.

עו"ד העצני: לפני כן אנחנו מגישים בכתב, ב-4.7 יש דיון בעל פה.

כב' השופט: שאדוני יגיד לנו עד מתי בכוונתו להגיש בקשה ככל שיישאר צורך בזה.

עו"ד ספרד: בשבוע הקרוב. תוך שבעה ימים מהיום. אבל אולי בסוף הדיון נתייחס לשאלת לוחות הזמנים כי היו כאן דחיות שאני לא בטוח שהלו"ז הזה עדיין מתאים.

כב' השופט: טוב. בסדר. באמת בסוף הדיון נתייחס לכל מה שקשור בלוחות זמנים, גם בעניין הראיה שעלתה כרגע, וגם בעניין הסיכומים. בסדר. לא נעכב את העד ונעבור ישר לענייננו.

עו"ד ספרד: יש לי בקשה לגבי העד, גם לחברי וגם מכב' בית המשפט, אם אפשר לדבר אליו בקול רם. לא לשכוח את זה.

עו"ד העצני: אני אדבר בקול רם.

עו"ד העצני: עוד יותר בקול רם, ואני לפעמים אחזור על דבריך.

עו"ד ספרד: בסדר.

עו"ד העצני: יש פה עניין של שמיעה.

עו"ד ספרד: אין שום בעיה.

כב' השופט: בסדר. או שתתקרב. אם אתה יכול, מה שנוח.

עו"ד ספרד: אתה רוצה שנחליף צדדים?

עו"ד העצני: לא. אני יכול לעמוד ולחזור על הדברים שלך.

כב' השופט: לא. כדי לא לחזור הוא יכול להתקרב ולדבר מקרוב יותר.

עו"ד העצני: אין בעיה.

כב' השופט: אתה יכול להתקרב אליו אם זה עוזר.

עו"ד ספרד: לא. זה לא נוח לי.

כב' השופט: טוב. זה יהיה ככה ונקווה ש-,

עו"ד העצני: אנחנו נחליף צדדים. אין בעיה.

כב' השופט: פרופ' שטרנהל אתה בעדות בבית משפט, צריך לומר את האמת בלבד, על אי אמירת אמת יש עונשים בחוק.

עו"ד העצני: אדוני מוכן להגביר את קולו.

כב' השופט: אם יש בעיה,

העד: לא. זה בסדר גמור. אני מצטער על אי נוחות הזאת, פגיעה בטונים גבוהים שאני סוחב מהימים שלי עוד בצבא. עם הגיל משתפרים, אז זהו. אבל זה בסדר גמור.

כב' השופט: אנחנו גם מאוד קרובים.

העד: מבחינת בית המשפט אנחנו קרובים, ואני חושב שגם הפרקליט נמצא כאן קרוב, אז הכל בסדר.

כב' השופט: בסדר גמור. אתה חתום פה על חוות הדעת, אתה מזהה את החתימה שלך והכל עומד מאחורי כל מה שאמור בחוות הדעת. איך אנחנו עם הסימונים? חוות הדעת הוגשה סומנה נ/13. נעבור לחקירה נגדית. בקשה.

<u>העד פרופ' שטרנהל זאב, לאחר שהוזהר כדין</u>

<u>משיב בחקירה נגדית לעו"ד ספרד:</u>

ש. בוקר טוב.

ת. בוקר טוב.

ש. יש לך את חוות הדעת שלך לנגד עיניך, נכון?

ת. מונחת פה.

ש. אם אתה לא שומע אותי אתה יכול להגיד.

ת. אני שומע אותך מצוין.

ש. תראה, אני מפנה אותך לשלוש נקודות בחוות הדעת שלך אתה קובע בעמוד 5, פסקה שנייה.

ת. עמוד 5.

ש. כן.

ת. אני מצטער. אני לא רואה. זה למטה.

ש. כן.

ת. 5, פסקה שנייה.

ש. אתה קובע שיש,

ת. אם לוקחים בחשבון, לזה אתה מתכוון?

ש. לא. אתה אומר בפסקה שנייה סממנים ראשונים ומדאיגים של פוטנציאל פשיסטי. נכון?

ת. כן. אני זוכר את זה.

ש. פסקה שנייה.

ת. כן.

ש. אתה גם יכול לראות. אתה אומר בעמוד 4, לקראת סוף העמוד, שצריך להפעיל את הדמיון כדי לזהות התפתחויות אפשריות לעתיד שנוגעות ל-"אם תרצו" כדי להגיע לחוות הדעת שלך, וגם בעמוד 7 אתה אומר פסקה אחרונה, אתה אומר, אני מצטט "אם תרצו" אינה תואמת את המודל האידיאלי של הפשיזם ההיסטורי כי אינה מטיפה לחיסול הדמוקרטיה כשיטת ממשל ואינה קוראת לדיקטטורה של מנהיג יחיד. כל אלה דברים שאני מצטט מחוות הדעת שלך, אני מצטט נכון?

ת. כן.

כב' השופט: בגלל שזה מוקלט אתה חייב להגיד במילים ולא רק בתנועות.

ת. אם תהיה לי בעיה אני אומר.

כב' השופט: לא. לא מבחינת בעיה, מבחינה זו שאתה רוצה להגיד כן לא רק עם הראש אלא להגיד את זה במילים כי זה נכנס להקלטה.

ת. בסדר. מאה אחוז.

ש. אז אתה מאשר שאכן זה מה שאתה כותב?

ת. זה מה שכתוב.

ש. זה מה שכתוב.

ת. כן.

ש. זאת אומרת שלטענתך "אם תרצו" היא לא תנועה פשיסטית.

ת. תראה, אתה הופך את הדברים מעמיד אותם על הראש במקום שהם יעמדו על הרגליים או שאתה מעוות אותם בכוונה תחילה. אתה הרי מבין שבניתוח טקסט זה לא מה שאני אומר.

ש. אני לא מבין.

ת. אני מסביר.

ש. אני מבין מה שהצבעתי על הציטוטים שלך.

ת. אני מיד אסביר לך. שני דברים, דבר ראשון חייב אני לומר לבית המשפט שחזרתי ביומיים אחרונים ועיינתי בכל החומר שהיה מונח בפני בית המשפט וחזרתי וקראתי בעיון את ספרו של מר שובל ואני מוצא שחוות הדעת הזאת היא מתונה מדי. הייתי מאוד, מאוד שקול. מאוד, מאוד מתון וניסיתי להציג את הדברים במלוא המורכבות שלהם והקושי שישנו בהם, כי אי אפשר,

ש. זאת לא היתה השאלה.

כב' השופט: רגע. שנייה, נשמע את התשובה.

ת. אי אפשר להשוות מה שאתם מנסים לעשות בכל מהלך הדיון כפי שראיתי בפרוטוקולים זה להשוות את "אם תרצו" לפשיזם האיטלקי הבשל. הפשיזם בתקופת השלטון. בזמן צאתם צריך להשוות בטווח של יותר ממאה שנה צריך להשוות את האידיאולוגיה כפי שהיא מתפתחת.

ש. הבנתי.

ת. ואת הדינמיות שלה. ולמעשה אני מיד אחזור לזה אם בית המשפט ירצה או ירשה לי לאותן נקודות שאני חושב שלא מספיק מודגשות כאן וחזקות כאן.

כב' השופט: רק שנייה אחת.

עו"ד ספרד: אני מבקש מבית המשפט שהעד יענה על השאלה.

כב' השופט: רק שנייה בקשה. מה שהמסגרת תהיה שהשאלות תשאלנה ובעצם צריכים להיות צמודים לשאלות. אם במסגרת תשובות לשאלה מסוימת יעלה מה שעלה כרגע, אז תוכל לעשות את זה. אחרת יש להיצמד לשאלות.

ת. אני מבין.

כב' השופט: אוקי. בקשה.

ש. אני אגיד לך יותר מזה, זכותך לא לענות על השאלות שלי. אתה יכול לא לענות אתה יכול גם לענות בדברים שלא קשורים בכלל לשאלה שלי. אבל יש לזה משמעות ,כפי שאתה מבין. יש לזה משמעות, אז אני מציע שכן תתייחס לשאלות

שלי ואם תתייחס לשאלות שלי אז יכול להיות שאפשר, לא יודע, אולי תוכל לעזור למי שבאת לעזור. אבל בינתיים אני אזכיר לך מה היתה השאלה ואני אחדד אותה. אני הבאתי שלושה ציטוטים מחוות הדעת שלך שמהם כפי שאני מבין ומה לעשות, אני יש לי גם כמה שנות לימוד, אני חושב שאני גם קצת יודע לקרוא, לפחות את הבנת הנקרא אני בזה יש לי ציון בסדר. ומהם עולה שאתה בעצם אומר לא רק ש- "אם תרצו" היא בעצם לא תנועה פשיסטית על פי הפרמטרים, אלא יש לה סממנים ראשוניים שאם נפעיל את הדמיון ונסיק דבר מכל דבר אז נוכל לראות פוטנציאל מה שאתה אומר עכשיו או מה שאתה רוצה לומר זה שלא הבנתי כלום, נכון?

ת. אבל זה לא כל מה שכתוב בחוות הדעת.

ש. אני הצבתי פרופוזיציה על סמך מה שאתה כתבת. לא הבנתי מה שכתבת?

ת. אם אתה מחייב אותי לענות בכן או לא,

ש. לא.

כב' השופט: לא. זה לא.

ש. לא בכן או לא.

ת. אז יש ב-"אם תרצו" הסממנים הבסיסיים של אידיאולוגיה פשיסטית ותנועה פשיסטית בתחילת דרכה.

ש. בתחילת דרכה?

ת. לא בסוף הדרך.

ש. הבנתי.

ת. בתחילת הדרך. על האלמנטים האלה אם בית המשפט יסכים, אני מוכן להרחיב את הדיבור אחרי זה.

ש. לפי מה שאתה עונה עכשיו, אני כנראה לא הבנתי את מה שכתבת.

ת. אם הבנת או לא אינני יודע, מה שדבר, דבר אחד בטוח שאתה חולץ פסקאות מתוך שבעה או שמונה עמודים, אתה חולץ פה פסקאות שבהם בדרך מאוד, מאוד זהירה ומתונה. אני גם בעצם אומר דברים אחרים.

ש. אז אני בעצם מה שאתה אומר שסילפתי את חוות הדעת שלך. אבל בסדר. ניגע עוד מעט בסילופים. הבנתי את התשובה, אני לא רוצה להתנצח איתך. אין לזה שום משמעות, אין לזה שום צורך לדיון הזה, אנחנו מנסים להתקדם. זאת התשובה שלך. תראה, אני לא מבין עוד דבר. אתה אומר בעמוד 4 למעלה של חוות הדעת שלך שאין הגדרה אחת של פשיזם מקובלת.

ת. איפה?

ש. עמוד 4 למעלה בחוות הדעת שלך.

ת. כן. ייאמר כאן מיד. כן?

ש. אני עושה פרפרזה ואם אני לא, אם אני אומר דבר לא נכון תגיד לי שאני אומר דבר לא נכון. אני אמרתי שאתה טוען בעמוד 4 בפסקה ראשונה שאין הגדרה אחת של פשיזם.

ת. נכון.

ש. זה מה שאתה טוען?

ת. נכון.

ש. יפה. זאת היתה השאלה. אתה אומר יותר מזה, בעמוד 8 לקראת הסוף.

ת. (מעיין בעמוד 8). לסיכום. כן?

ש. שורה שלישית לפני הסוף. שלישית מהסוף. אתה אומר,

ת. שורה השלישית?

ש. מהסוף. שלישית מהסוף.

ת. שיטה קלאסית, כן?

ש. לא. אולי רביעית. בכל מקרה, אתה רואה? אתה כותב באמצע שורה בכל מקרה,

ת. בכל מקרה.

ש. מדובר,

ת. אולי תתחיל לקרוא גם את המשפט הקודם.

ש. תשמע, אתה ראית, שאלתי אותך כדי שלא יטען שאני מסלף את דבריך, שאלתי אותך אם זה מה שאתה כתבת. אנחנו בינתיים במדריך לחוות הדעת שלך.

ת. בסדר.

ש. אני שואל אם אני מבין נכון. אני עכשיו ראיתי בעמוד 8 היכן שאני מפנה אותך שאתה אומר שבכל מקרה מדובר בשדה נרחב מאוד ופתוח לפרשנות ולקונטקסט ההיסטורי והפוליטי. אתה אומר את זה בהקשר של הגדרה מהו פשיזם ומה לא, נכון?

ת. זה שדה רחב מאוד ופתוח לפרשנויות ולקונטקסט היסטורי ופוליטי, כמו שכתוב.

ש. אוקי. יפה. התקדמנו. אם כך, אז בעצם אני מתקשה להבין את מה שאתה אומר, כיוון שאם כך אתה בעצמך לא יכול לקבוע האם "אם תרצו" היא תנועה פשיסטית, או שיש בה סממנים ראשוניים או שדמיון או לא, כיוון שזה שדה רחב פתוח לפרשנות, וקשה, אין הגדרה אחת.

ת. יש פרשנויות שונות. יש אפשרויות שונות להגדיר את הדברים. אני מגדיר את זה כמשהו שהוא קרוב מאוד אל פשיזם, אני מגדיר את זה כמישהו שיש בו האלמנטים הבסיסיים של תנועות פשיסטיות בראשית דרכן, לפני שהגיעו לשלטון. מישהו אחר יאמר הפשיזם קיים רק מהרגע שהוא בשלטון. יש תפיסות כאלה. אני אומר כי הפשיזם קיים הרבה לפני זה. לכן אני רואה את הפשיזם כמתפתח למעשה כבר מתקופת מעבר המאות, הרבה לפני מלחמת העולם הראשונה.

ש. לא זו היתה השאלה שלי. השאלה שלי היתה לגבי תפיסות שונות. בכל מקרה אז מוסכם עליך שזו תפיסתך, היא לא בהכרח תפיסה, אתה אומר שלא ניתן בעצם להגיע לתפיסה אחת, זו התפיסה שלך.

ת. לא. אני אומר,

ש. כך אני מבין ממה שאתה כתבת.

ת. כן.

ש. אולי שוב אני לא מבין.

ת. אבל ישנו מינימום, ישנו מינימום פשיסטי שעליו בדרך כלל יש הסכמה.

ש. אוקי. יפה. עוד מעט נגיע למינימום הזה.

ת. מצוין. אני אומר לך,

ש. תראה, אנחנו מחכים יחדיו לכך. אני מציג בפניך כדי לחזק את הנקודה הזאת, ראיון שנעשה באוניברסיטת בן גוריון מתאריך 9.1.2011 לפני שנתיים וקצת.

כב' השופט: המסמך הוגש וסומן ת/?

עו"ד העצני: יש לי את המסמך המלא, אני צירפתי רק את העמוד הראשון ועמוד 19. שהוא עמוד הרלבנטי, זה אפילו מסומן. אשלח לכם גם את המסמך הזה.

עו"ד ספרד: תגיש עכשיו.

עו"ד העצני: עכשיו?

עו"ד ספרד: כן. עכשיו.

עו"ד העצני: עכשיו אני יכול לשלוח לך במייל אם אתה רוצה.

כב' השופט: מה המוצג יהיה?

עו"ד העצני: זה עשרות עמודים.

כב' השופט: אני אראה את המוצג.

עו"ד ספרד: אני רוצה שיהיה ברור שחברי הגיש רק עמוד אחד.

כב' השופט: שני עמודים.

עו"ד ספרד: סליחה, שני עמודים מתוך ראיון של 19, 20?

עו"ד העצני: לא. לדעתי יותר. לדעתי 48 משהו כזה.

עו"ד ספרד: לא מתנגד שהוא ישאל.

עו"ד העצני: אני אעביר את כולו.

עו"ד ספרד: כמובן שצריך להגיש את המסמך המלא, וחבל שהמסמך המלא לא מוגש.

כב' השופט: לא. אתם יודעים שתהיה חשיבות?

עו"ד ספרד: אני לא יודע. אני לא ראיתי.

כב' השופט: בסדר, בינתיים יהיו העמודים האלה. אם אתם תרצו,

עו"ד ספרד: אמרתי לא מתנגד שחברי ישאל, אני רק מציין לפרוטוקול שהוגש רק חלק, צריך להגיש את הכל. אני לא יודע מה יש בדברים האחרים.

עו"ד העצני: אם חברי, אנחנו נעביר לחברי במייל, כדי לחסוך בנייר, כי פשוט לא רוצים להדפיס עמודים,

עו"ד ספרד: אם הייתי מראה את זה עכשיו,

עו"ד העצני: אם אני אוכל לסיים את המשפט, אני אודה. אנחנו בוודאי וללא שום בעיה נעביר לחבריי במייל את המאמר כולו, אני חושב שיש לנו אותו כאן, אני חושב שאפשר יהיה לעשות את זה מיד בתום הדיון, ואם תהיה בקשה להגיש את הכל ובכתב, נגיש. אין שום בעיה.

עו"ד ספרד: זו היתממות, כי זו לא התנהגות שמצופה מבעל דין. אתה אמור לתת את זה, ויכול להיות שאני ארצה לשאול בחקירה חוזרת משהו שעכשיו לא יכול להסתכל על המסמך המלא. אני לא מבקש לפסול את השאלות, אני רק מציין את זה לפרוטוקול לא כך נוהגים עם ראיות.

כב' השופט: בסדר. זה יהיה בהמשך לדברים שנאמרו כאן, זה יסומן ת/12. אפשר לשאול.

ש. אני מפנה אותך לעמוד 19 באותו ראיון שנעשה איתך, אני קורא מתוך דברים שאתה ענית למראיין, בפסקה, מתחיל בפסקה השלישית ונמשך אתה אומר כך, אתה מתייחס לאיזו שהיא עצומה שכנראה פורסמה בעיתון הארץ, ואתה אומר – אחרי שהשקעתי כל כך הרבה שנים בחקר הפשיזם והלאומיות אינני יכול לחתום על מסמך האומר הנה, יש כאן פשיזם. אני לא יכול לחתום על סיסמאות לנושאים

כה מכריעים. ואתה ממשיך שתי שורות למטה ואומר – המושג פשיזם מרוב שימוש מתחיל להתרוקן מתוכנו. יש דברים גרועים מפשיזם בלי שיהיו פשיזם לפי הגדרות שאנחנו בתחומים שלנו, במקצועות שלנו יכולים להשתמש בהם, לא כל דבר שלא מוצא חן בעינינו ולא כל דבר שהוא בלתי דמוקרטי ובלתי ליברלי, לא כל דבר שהוא פשע הוא פשיזם. לכן אני נזהר בשימוש במושג הזה. עכשיו אני שואל אותך בהמשך למה שאמרת קודם. אז אני את חוות הדעת שלך הבנתי כאילו שאתה אומר אי אפשר באמת כמו שאכן אתה מצוטט כאן, לא ניתן בעצם להגדיר מהו פשיזם או אין הגדרה ברורה וחד משמעית והאם אתה רוצה לומר דברים שסותרים למשל את הציטוט הזה שלך?

ת. תראה, אתה מביא כאן את עמוד 19 מתוך דיון באוניברסיטת באר שבע שפורסם בכתב עת שלהם הישראלי, המשתרע על פני משהו כמו 40 עמוד אם לא יותר.

ש. נכון.

ת. אולי 50.

ש. נכון. יותר אולי. כן.

ת. אולי 50.

ש. כן.

ת. שוב פעם, אני נוקט בזהירות. אתה יודע, פעם נשאלתי בבואנוס איירס האם מה שהיה בארגנטינה בתקופת המשטר הצבאי היה פשיזם. אמרתי להם חברים, מוסולוני לא זרק אנשים ממטוסים לים. אצל מוסולוני לא היו מחנות ריכוז. אצל מוסולוני היתה משטרה חשאית, בסך הכל מאוד, מאוד מתונה. אתה יודע, בתקופת, רק תגיד לי אדוני, אתה הרי למדת את הדברים האלה. כמה הוצאות להורג היו אצל מוסולוני בתקופת הפשיזציה של המדינה, זאת אומרת בין 1925 לבין 1929, ארבע שנים. פעל שם בית משפט לביטחון המדינה, כמה הוצאות להורג היו שם? אחד. במשך כל תקופת שלטונו של מוסוליני הוצאו להורג אולי 25 איש,

ש. כולל אלה שהוסגרו לידי הנאצים.

ת. מוסוליני לא הסגיר כל כך הרבה לגבי הנאצים.

ש. בסדר.

ת. הצרפתים הסגירו לגבי הנאצים את הפליטים האנטי נאצים, מוסוליני לא כל כך. תפסו אותם אצלו.

ש. כן. פרופ' שטרנהל,

ת. רגע. תרשה לי.

ש. לא שאתה עונה על השאלה שלי.

ת. אתה רוצה לדבר בסיסמאות.

ש. אתה בעצם רוצה לומר שמוסוליני לא היה פשיסט? אני לא מבין מה אתה רוצה להגיד.

ת. יש דברים יותר גרועים מפשיזם.

ש. כן.

ת. אבל בתנועת "אם תרצו" היא לא יותר גרועה מהפשיזם, היא רק זה, פחות או יותר. לא יותר גרועה.

ש. הבנתי. זאת אומרת אני גם שם לב עכשיו, לא רק שבעצם לא ענית למה ששאלתי, אלא שאתה הלכת כמה צעדים קדימה מעבר לחוות הדעת שלך וזה בסדר.

ת. אני עניתי על מה ששאלת.

ש. בסדר גמור. אם זאת התשובה למה ששאלתי,

כב' השופט: בסדר. אבל גם אין צורך בהערות. השאלות הן ענייניות, התשובות הן גם מעניינות וגם בכל זאת לעניין.

עו"ד העצני: כבודו, אם אני אקבל תשובות למה שאני שואל,

כב' השופט: בסדר.

עו"ד העצני: אז לא תהיה בעיה. בסדר. אבל אני לא,

כב' השופט: אלה התשובות.

ש. אני ממשיך, יש לי שאלה שהיא בעצם שאלה מקדמית. תסתכל בבקשה בעמוד 3 לחוות הדעת שלך.

ת. עמוד 3?

ש. כן. עמוד 3, סעיף ה'. אני קורא את מה שאתה כותב תחת הכותרת חוות דעתי.

ת. בהתחלה. כן?

ש. ממש בהתחלה.

ת. חוות דעתי. במציאות הנוכחית?

ש. כן. אני אקרא בקול רם כדי שהפרוטוקול גם ידע.

ת. כן.

ש. אתה כותב כך – במציאות הנוכחית בעולם המערבי השאלה המרכזית שצריך לשאול הינה איך היתה נראית מדינה שהיתה מתנהלת על פי הנורמות וערכים שמטפחת "אם תרצו". מה היה קורה אילו השלטון היה בידי אנשיו והם היו יכולים לממש ללא הפרעה את דעותיהם כפי שאלה באות לידי ביטוי בפרסומיהם, מהו הפוטנציאל הטמון בכתביהם או כתביהם של ראשי התנועה, האם בקונטקסט זה יש לתנועה סממנים פשיסטים ראשוניים שעלולים להתפתח לתופעה בשלה יותר. עכשיו השאלה שלי, תראה, כמו שאני מבין, בעצם כאן אתה מציב את השאלה שאתה מתבקש לענות עליה וכמו שאני מבין, אתה בעצם לא שואל את השאלה אם "אם תרצו" היא תנועה פשיסטית או לא, זו לא השאלה שאתה מציב כדי לענות. אתה שואל את השאלה האם בקונטקסט הזה יש לתנועה סממנים פשיסטיים ראשוניים, נכון? זו בעצם התשובה שחוות הדעת שלך ניסתה, השאלה של חוות הדעת שלך ניסתה לספק את התשובה הזאת, נכון?

ת. תראה, בשאלה האם,

ש. זו אגב שאלה פשוטה. עובדתית.

ת. שאלה פשוטה.

ש. כן.

ת. פשוטה מאוד.

ש. כן.

ת. פשוטה אפילו יותר מדי.

ש. השאלה שלי, לא שלך. השאלה שאני שואל אותך.

ת. אפילו יותר מדי.

ש. כן.

ת. משום שהשאלה היא באמת מה טמון בתוך הדברים האלה שנכתבו כאן ומה הדברים שכתובים בספרו של מר שובל שהוא מנסה להצניע אותם אחרי זה בדיון שהיה בבית המשפט ולתאר אותם בצורה אחרת. זה מזכיר דמיון מפחיד אפילו את הדברים שאתה קורא בשנים שלפני מלחמת העולם הראשונה.

ש. לשאלתי, שאלתי מה היתה השאלה, האם מה שאתה מנסח כאן כשאלה למתן מענה, זאת השאלה לא נתת לי תשובה, אתה רוצה להשאיר את זה בלי תשובה?

ת. יש בכתביהם של אנשי "אם תרצו" אלה שקראתי בספרו של מר שובל כל המאמרים של מר ארז וכו',

ש. נגיע אליהם.

ת. ישנם אלמנטים יסודיים של מחשבה פשיסטית.

ש. אני מבין שאתה לא רוצה לתת לי תשובה פשוטה לשאלה מאוד פשוטה ששאלתי, אשאל אותך עוד שאלה פשוטה אינפורמטיבית. אני מפנה אותך,

ת. אני רוצה לתת תשובה מדויקת לבית המשפט.

ש. בסדר. מצוין.

ת. אני רוצה שבית המשפט יראה את המורכבות של הבעיה ואי אפשר אתה יודע מה, אפשר לנתח עם גרזן ואפשר לנתח עם אזמל. אתה מנסה לנתח עם גרזן.

ש. אנחנו מנסים לנתח בצורה מאוד מדויקת, ואנחנו מתקדמים. אני מפנה אותך לעמוד 1 של חוות הדעת שלך, עמוד 1 בחוות הדעת. א', נושא חוות הדעת למעלה.

ת. בפרסומים?

ש. לא. עמוד שכתוב, עמוד הראשון. עמוד שכתוב בתחתיתו 1.

ת. פה כתוב 1. זה עמוד הראשון.

כב' השופט: כן. מה שכתוב ספרים.

ת. כן. פרסומים.

ש. אני אקריא למה אני מתייחס. אני קורא מתוך מה שכתוב בשורה השלישית. סליחה, שורה ראשונה. התבקשתי על ידי עורכי הדין של הנתבעים,

ת. אולי תראה לי את זה. זאת חוות הדעת, איפה זה נמצא?

ש. כאן.

ת. בסדר.

ש. ממש בהתחלה. התבקשתי על ידי עורכי הדין של הנתבעים כך וכך, לחוות דעתי בשאלה הבאה – האם יש באידיאולוגיה ו/או בפעילות של תנועת "אם תרצו" סממנים של תנועה פשיסטית כמשמעות מונח זה בשיח האקדמי. כלומר, ושוב, שאלה מאוד פשוטה, השאלה שנשאלת והתבקשת להתמודד איתה, היא לא "אם תרצו" היא תנועה פשיסטית, אלא שאלה שהיא למעשה אחרת כפי שמוצגת כאן. זה נכון או לא?

ת. סממנים של תנועה פשיסטית המשמעות היא שזאת תנועה פשיסטית. תנועה שנושאת סממנים כאלה היא מזוהה עם הסממנים האלה וזאת המהות שלה.

ש. הבנתי. כנראה אני מתקשה להבין את מה שאתה כתבת בחוות הדעת.

כב' השופט: בלי הערות ביניים.

ש. אני ממשיך, תגיד לי, בכל מקרה אתה לא עורך דין ולא משפטן, נכון?

ת. סליחה?

ש. אתה לא עורך דין ולא משפטן.

ת. לא. אין לי הכבוד לזה.

ש. אין לך את הכבוד.

ת. יכול להיות שלא הייתי מספיק מוכשר.

ש. לא. לא בטוח שזה כזה כבוד תמיד. אז בכל מקרה, אתה לא התיימרת לקבוע האם מבחינה משפטית "אם תרצו" היא תנועה פשיסטית או עם סממנים של תנועה פשיסטית?

ת. חס וחלילה.

ש. חס וחלילה?

ת. אני לא חורג מהתחומים בהם אני מוסמך להביע את דעתי.

ש. עכשיו תגיד לי, בוא נחזור לציטוט שהפניתי אותך אליו מקודם, עמוד 4, תסתכל בבקשה, עמוד שכתוב בתחתיתו 4.

ת. כן.

ש. פסקה שנייה.

ת. מעבר לכך?

ש. היא מתחילה במילים "מעבר לכך", אבל אני מתייחס לשלוש שורות אחרונות בפסקה הזאת.

ת. כן.

ש. באמצע שמתחיל במילים הרבה יותר מאשר בעבר. אתה רואה את זה?

ת. רגע. הרבה יותר מאשר בעבר?

ש. כן. אני קורא – יותר מאשר בעבר מוטל על הקורא להבין דבר מתוך דבר ולהפעיל את דמיונו על מנת לזהות התפתחויות אפשריות לעתיד. לכך אני מתייחס. עכשיו, תגיד לי בבקשה, אתה בעצם אומר שאנחנו למעשה לא צריכים לבחון את הראיות

הנוכחיות ואנחנו לא יכולים להתבסס על התבטאויות, על פרסומים, אלא צריכים להפעיל את הדמיון כדי להגיע למסקנות לגבי "אם תרצו", נכון?

ת. שני דברים. אין סטירה בכלל בין הדברים, אתה יודע במחקר, במדע חוקר בלי דמיון, חוקר שלא מגיע לשום דבר. לשום דבר הוא לא מגיע, משום שהדמיון נחוץ כדי לתאר את הדברים, לתת את המסגרת שבתוכה הוא פועל. הוא חוקר מחפש עובדות, חוקר את הטקסטים, מנתח אותם ושואל את עצמו על המשמעות של הדברים האלה. והמשמעות היא, המשמעות של הדברים כפי שהם היום, והמשמעות של הדברים כפי שהם יכולים להתפתח.

ש. אם מפעילים, איך להתפתח אם מפעילים את הדמיון?

ת. כי יש לנו כבר ניסיון, אתה יודע, בשנת 1925 צ'רצ'יל חשב שמוסוליני זה לא כל כך נורא, בחברה המבולגנת הזאת, כמו החברה האיטלקית, זה לא רע שמישהו יכניס שם קצת סדר. הוא לא חשב על מה שיהיה אחרי זה.

ש. כן, אבל לא אנחנו מדברים על שנת 1925.

ת. אותו דבר לגבי פה.

ש. אנחנו מדברים לגבי היום.

כב' השופט: לא. תן למומחה להשלים.

ש. תגיד לי בקשה,

כב' השופט: לא. אני אמרתי שדווקא אני אתן לו להשלים. כן.

ת. מה שרציתי לומר שבתחילת המאה ה-20, 15, 20 שנה לפני מלחמת העולם הראשונה, שהדברים מתחילים לצוץ ולהתגבש אף אחד לא מתאר לעצמו למה זה מביא אחרי זה. זה נכון לגבי גרמניה, זה נכון לגבי צרפת, זה נכון לגבי איטליה. זאת בדיוק אותה הנקודה כאן.

ש. הבנתי, זאת אומרת שמה שאתה מצפה מבית המשפט הוא שבית המשפט בכלל למשל ירשיע רוצחים על סמך, לא על סמך ממצאים עובדתיים, אלא על סמך

	דמיון. שבית המשפט הזה יספק הגנה לנתבעים על בסיס הפעלת הדמיון שלך, זה
	מה שאתה מצפה?
ת.	תראה, אני עשיתי פה באמת עבודה יסודית.
ש.	לא זה מה שאני שאלתי.
ת.	לא זה מה שאתה שאלת, אבל זה מה שאני עונה לך.
ש.	בסדר. אז אתה עונה לא על השאלה שלי.
כב' השופט:	לא. התשובה תהיה תשובה ואתה תוכל לטעון אחר כך זה לא עונה והוא יענה מה
	שהוא רוצה.
ת.	אני לא מוסמך, אתה לא שואל אותי, אתה עכשיו אומר את זה לפרוטוקול, לא
	שואל אותי.
ש.	אני שאלתי אותך שאלה.
ת.	אני לא מוסמך לומר לבית המשפט איך הוא יכריע ועל יסוד מה, הנה, פה יש את
	החומר הקשה. העובדות הקשות. ואני את הניתוח של הדברים האלה יכול בשתי
	דקות לתת לך אותו. למשל, כשאני קורא בעמודים 68, 136, 137, כשאני קורא על
	ה-, מצד אחד לתת לציוויליזציה המערבית שבעה, שמנה, מפונקת, ונוצרית
	פצפיסטית ובוסתנית,
ש.	אם בכל זאת אפשר לבקש מהעד בכל זאת שיענה על השאלה.
ת.	זה אתה יודע מה, אם קראת את שפנגלר, אם קראת את הוגי הדעות של המהפכה
	השמרנית הגרמנית שהם הפשיזם הגרמנית, כי צריך להבחין בין פשיזם גרמני
	לנאציזם. פשיזם הגרמני הוא לא הנאציזם, הנאציזם הוא לא הפשיזם.
ש.	אז מה שאתה בעצם אתה אומר שלא צריך להפעיל את הדמיון.
ת.	אז היית מוצא את אותו הדבר. אתה יודע?
ש.	זאת אומרת אתה בעצם אומר שלא צריך להפעיל את הדמיון, אלא שהראיות כפי
	שמופיעות למשל בספרו של רונן שובל, הם פשיזם.

ת. אדוני, אמרתי לך לפני רגע,

ש. זה מה שאתה אומר, נכון?

ת. לא. אמרתי לך לפני רגע, שחוקר חוקר את הטקסטים, את העובדות, את הקונטקסט, את התרבות, ומפעיל את הדמיון בעת ובעונה אחת, ולכן אלה העובדות, זה כתוב פה שחור על גבי לבן.

ש. אני לא מבין מה שאתה אומר לי.

ת. כדי לנצח במלחמתנו נצטרך להבין שמערכת ערכים ותרבות מערבית כפי שמביאים היום לידי ביטוי אינה נותנת לנו כלים לשרוד. זה מה שאמרו,

ש. זה במסגרת הראיות?

ת. זה עובדות. זה כתוב.

ש. זה עובדות?

ת. זה מה שאמרו הגרמנים, התרבות המערבית מסכנת את האומה הגרמנית. והצרפתים אמרו את זה.

ש. תכף נגע בזה. נבחן בדיוק. עוד נבחן את הדברים שאתה מסתמך עליהם. בסדר. אבל זאת תשובתך אז בוא נתקדם. בעמוד 7 לחוות הדעת שלך כבר קראנו, פסקה אחרונה אתה אומר כך, אתה רואה את עמוד 7?

ת. איזו פסקה?

ש. עמוד 7, פסקה אחרונה.

ת. כן. סימנתי לי אותה.

ש. כן. תנועת "אם תרצו" אינה תואמת את המודל האידיאלי של הפשיזם ההיסטורי כי אינה מטיפה לחיסול הדמוקרטיה כשיטת ממשל ואינה קוראת לדיקטטורה של מנהיג יחיד. קודם כל אני אשאל אותך אם אתה עדיין עומד מאחורי המשפט הזה?

ת. כמובן, אני מיד אומר לך,

ש. קיבלתי תשובה. שאלתי שאלה אינפורמטיבית.

ת. כן. התשובה היא חיובית.

ש. יופי. עכשיו, אז אתה בעצם אומר בחוות הדעת שלך ששני סממנים מרכזיים של פשיזם כפי שמקובל לראות אותו, שהם הטפה לחיסול הדמוקרטיה כשיטת ממשל או בכלל, וקריאה לדיקטטורה של מנהיג יחיד לא קיימים ב-"אם תרצו". עכשיו,

ת. רק שנייה.

ש. אני רוצה לשאול אותך שאלה פשוטה.

ת. כן.

ש. זאת אומרת שאנחנו מסכימים שאתה קובע ששני הסממנים המרכזיים הללו אינם קיימים ב-"אם תרצו"? או ששוב לא הבנתי?

ת. אני אומר שזה שני סממנים, אני לא חושב שהמונח מרכזי מופיע פה בשמי.

ש. הם לא מרכזיים?

ת. זה אתה מוסיף את זה.

ש. בסדר. אני מוסיף.

ת. זה שניים מתוך סממנים רבים, זו נקודה אחת. נקודה שנייה היא, שחיסול הדמוקרטיה כשיטת ממשל מתבטא בתקופות שונות בצורות שונות. בית המשפט יודע ומבין שאנחנו נמצאים היום שישים וכמה שנים, 70 שנה אחרי מלחמת עולם השנייה. אנשים כותבים היום אחרת ממה שהם כתבו אז. אנחנו נמצאים 100 שנה אחרי שהדברים האלה התחילו להיכתב. היום אי אפשר להטיף לחיסול הדמוקרטיה כפשוטה. היום מחסלים את הדמוקרטיה למשל על ידי חיסול חופש הדיבור. על ידי היכולת ליצור התמודדות של עמדות ודעות בזירה הציבורית. על ידי צייד מכשפות ומרדף אחרי,

ש. רגע, מה אתה רוצה לומר?

כב' השופט: תן לו לסיים.

ת. זה חיסול הדמוקרטיה כפי שהוא מקבל היום את ביטויו.

ש. תראה, יכול להיות שאני מתבלבל ולא זוכר מה שאני שאלתי אותך.

ת. לא. אני זוכר.

ש. שאלתי אותך שאלה נורא פשוטה.

ת. כן.

ש. שאלתי אותך אחרי שאמרת שאתה עדיין עומד מאחורי המשפט שכתוב כאן, שכבר לא הייתי בטוח, אבל אמרת שאתה עומד מאחורי זה, שאלתי אותך האם אתה אכן מסכים שיש כאן שני סממנים כפי שכתוב בחוות הדעת שלך. סממנים, אני הוספתי מרכזיים, של פשיזם כפי שהם מקובלים שאתה,

עו"ד ספרד: רגע, תקרא מה כתוב.

כב' השופט: בסדר.

ת. עניתי לך, ותרמתי לך גם הסבר.

ש. תרמת לי הסבר?

ת. כן.

ש. בסדר. זאת תשובתך. אז עכשיו תראה, ישנה אבחנה שהועלתה במשפט הזה הטוענת שכדי שתנועה פשיסטית תתקיים, כדי שתנועה תחשב כתנועה פשיסטית צריכים להתקיים בה הסממנים הבאים, אני מצטט – אולי לא מילה במילה, אבל אני מציין מה שנאמר. – שלטון מפלגה אחת, מנהיג יחיד המשקף – אני מדבר על סממנים שהם צריכים להיות על מנת שתחשב,

ת. ממה אתה מצטט?

ש. אני אומר עוד מעט. אני שואל אותך לגבי התוכן.

ת. זה דיסקין, נכון?

ש. מה זה משנה?

ת. אני למדתי את זה כשהייתי תלמיד בשנה ראשונה.

ש. אוקי.

ת. אתה יודע לפני כמה שנים זה היה? בשנת 1957-1958.

ש. אני עוד לא שאלתי את השאלה.

ת. אני רק אומר לך.

כב' השופט: לא, תשמע מה שהוא אומר.

ש. עוד לא שאלתי את השאלה.

ת. זה ציטוט של טקסט שכבר בשנה ראשונה היום שכחו ללמד אותו.

ש. אוקי.

ת. לא משנה, תמשיך.

ש. שלטון מפלגה אחת, מנהיג יחיד המשקף את רצון העם והמדינה, אחדות לאום קודמת לכל שיקול אחר. עליונות של ערכים לאומיים כגון הקרבה נאמנות ואחדות, שמירה על טוהר הקבוצה הלאומית או הגזע, זלזול ודחייה של ערכי הדמוקרטיה. אז אתה לא מקבל את ההגדרה הזאת, נכון? אתה דוחה אותה?

ת. תראה, זה במקרה הטוב ביותר זה פשיזם בשלטון. פשיזם או נאציזם. בשלטון. בשנותיו הגרועות ביותר. במקרה הטוב. במקרה גרוע, זה ספירת מלאי ולא יותר מזה. אתה יודע מה, שלטון של מפלגה אחת, השאלה היא איזו מפלגה, המפלגה הקומוניסטית, אתה מתייחס לקומוניזם, לפשיסטים ולנאצים. המפלגה הקומוניסטית היא מפלגה אחרת מהמפלגה הנאצית שלא היתה בעצם קיימת כשהיטלר היה בשלטון, ולא המפלגה הפשיסטית כפי שהיא היתה אצל מוסוליני, כשהוא היה צריך במשך רוב הקריירה שלו הוא שמר על הגב שלו, משום שהחברים שלו ניסו לחסל אותו בצורה זו או אחרת. זה דוגמא לומר לך שמה שאתה מצטט, תרשה לי לומר לך, זה דברים פרימיטיביים, זה דברים שהיום כבר שייכים בקושי לתולדות המדע, כמו שהיית לוקח ספר ברפואה המספר לך איך מנתחים בשנת 1900 ואיך מנתחים בשנת 2000. זה מה שאתה עושה.

ש. הבנתי. אני אגיד לך מאיפה זה לקוח, ההגדרה הזאת לקוחה מעמוד 5, של חוות הדעת שהגיש מר רוזנטל שהוא עד מטעם הנתבעים. אז זה מה שאתה אומר לגבי מה שכתבת.

עו"ד העצני: אני רוצה לעצור, אני מבקש מהעד לצאת.

כב' השופט: לא. העד לא צריך לצאת.

עו"ד העצני: סליחה, בסדר העד לא יצא, אני עוד יותר אשמח.

עו"ד ספרד: לא. אני מבקש. אני מתנגד.

עו"ד העצני: סליחה, אני מתנגד לשאלה, ואני אנמק את ההתנגדות שלי, אתה תקשיב ואתה תשיב למה שאתה רוצה.

עו"ד ספרד: כבודו, אם יש התנגדות אני מבקש שהעד יצא.

עו"ד העצני: אני מתנגד לשאלה.

כב' השופט: השאלה אם צריך שהוא יצא.

עו"ד העצני: אני מבקש שהוא יצא כדי שלא להכניס דברים.

כב' השופט: פרופ' שטרנהל, לפעמים מבקשים שעד יצא כדי שהשיח שיש לא יפריע להמשך, מבקשים ממך לרגע לחכות פה, נקרא לך כשאפשר יהיה להמשיך, בסדר?

ת. שאני אצא?

כב' השופט: כן. לרגע אחד. שלא יגידו ששמעת דברים שלא טוב לשמוע.

(העד יוצא מהאולם).

עו"ד העצני: לא שאני לא חושב שהעד שלי לא יכול להתמודד עם זה.

כב' השופט: לא. אני רוצה כבר להגיד שמה שהיה לפני כן בקשר להיקף של השאלות והתשובות הרי אנחנו מדברים על השיח האקדמי והוא כולל עולם ומלואו, לכן אפשר יהיה לשאול מה שרוצים, כל מה שהוא יענה הוא יענה לא יקטעו אותו בשום דבר. הוא יענה מה שהוא יענה, אחרי שתהיינה התשובות אפשר יהיה לטעון מה צריך לעשות

איתן, ומה כן לשאלה ומה לא לשאלה, אני רוצה כדי שרוח הדברים תהיה כזאת, ולכן

עו"ד ספרד: אדוני, אני בכל מקרה לא יכול לומר לעד הזה מה לומר ומה לא.

כב' השופט: נכון.

עו"ד ספרד: בסדר.

כב' השופט: זה גם חשוב לקבל התמונה המלאה מתוך כל מה שהוא אומר. ולכן אני רוצה שהוא יגיד הכל.

עו"ד העצני: אין ספק כבודו, אני לא מבקש לקטוע אותו, אני מבקש שחברי לא ינסה למנוע דברים פשוטים.

כב' השופט: לכן אני לא חושב שצריך לקטוע.

עו"ד העצני: אולי אדוני ישמע את התנגדותי.

כב' השופט: כן. בקשה.

עו"ד העצני: זה מקרה קלאסי של הטעית עד. אבל קלאסי, משום שחוות הדעת של רוזנטל באופן שהדהים אותי הגיע לאותה מסקנה שיש רק שני סממנים שהם הקור ובסוף חוות דעתו הרשימה שהוא מצטט זו רשימת מלאי שבתחילת חוות דעתו רוזנטל אומר ובסופו של דבר מגיע למסקנה שאין צורך ברשימה הזאת. כי יש שני דברים, כך הוא כותב בסוף חוות דעתו. לכן אם אתה רוצה לשאול אותו תאמר לו לאיזו מסקנה מגיע רוזנטל, המסקנה היא זהה עם שני סממנים.

כב' השופט: לא. אבל זה לא עד שאפשר להטעות אותו.

עו"ד העצני: לא. סליחה,

כב' השופט: זה עד שלכל דבר יכול להתייחס עם האמיתות של עצמו.

עו"ד העצני: לא. אפשר בהחלט להטעות, פה היתה הטעיה משום שהעד לא מכיר את חוות הדעת של רוזנטל.

כב' השופט: הוא לא צריך להכיר וזה לא בדיוק, זה לא מאותו מישור הוא ורוזנטל, אז לכן,

עו"ד העצני: לא אדוני, חברי הציג לו שרוזנטל אומר כך וכך, רוזנטל לא אומר כך וכך.

כב' השופט: בסדר. אבל הוא יכול לשלול את רוזנטל, הוא יכול להגיד כל מה שהוא רוצה ביחס לכל דבר.

עו"ד העצני: לא. הוא לא יכול לטעות לגבי מה אומר רוזנטל.

כב' השופט: אני לא חושב שיש פה אלמנטים של הטעיה.

עו"ד העצני: אם חברי רוצה, שיציג את המסקנות של רוזנטל, יראה לעד, והעד יגיב.

כב' השופט: בסדר. אין סיבה למנוע את השאלה כפי שהיא.

עו"ד העצני: אדוני,

כב' השופט: זאת היתה התנגדות. אני אומר, אם רוצים החלטה מבלי לבקש תשובה אני קובע בהמשך לכל הדברים שנאמרו קודם, אני קובע כי העד ישיב לשאלה כפי שהיא. הכל מתועד.

עו"ד העצני: אתה מסכים שאני אציג לעד את חוות הדעת של רוזנטל?

עו"ד ספרד: לא. אני מוכן לקרוא את המבוא לרשימה הזאת שהוא עשה.

עו"ד העצני: מאה אחוז.

כב' השופט: אני חושב שככל שנאפשר יותר רצף, נפיק יותר תועלת מהעדות בכללותה, כך צריך לתת לעד כמה שיותר להגיד מה שהוא רוצה.

עו"ד העצני: אי אפשר להטעות.

כב' השופט: הוא לא יטעה בשום דבר.

עו"ד העצני: לא. הוא לא יטעה, הוא יטעה.

כב' השופט: לא. העד לא יטעה גם אם יעשו כל דבר. כן.

(העד חוזר לישיבה).

ת. אנחנו חוזרים לנקודה?

כב' השופט: כן. עכשיו יחזירו אותך בדיוק למה שרוצים, לזה תוכל להתייחס.

ש. אתה התייחסת כפי שהתייחסת, להגדרה הזאת שכותב רוזנטל, אני מצטט הוא אומר – תנועה פשיסטית היסטורית המוגדרת בכל ספרי היען תנועה ימנית קיצונית התאפיינה ברעיונות הבאים ותשובתך היתה שמדובר בעצם בהגדרה פרימיטיבית של 1900, נכון?

ת. לא 1900. שנות החמישים.

ש. אוקי. בסדר. פרימיטיבית בכל מקרה. אוקי, אנחנו עכשיו מבינים עוד משהו. עכשיו תראה, פרופ' דיסקין שאתה ייחסת בטעות את ההגדרה הזאתי לכך שהוא הביא אותה, הביא שורה של הגדרות, שורה, משורה של מלומדים וספרים וספרי יען וכך הלאה. ולמשל הוא אומר שאכן אין הגדרה מקובלת אחת, חד משמעית מדויקת של פשיזם, אבל ישנם מאפיינים שחייבים להיות כדי שתנועה תהיה פשיסטית. אז הוא טוענה בכך אני מבין. פרופ' דיסקין אמרתי. הבנת את השאלה? אתה רוצה שאני אחזור עליה?

ת. כן. אני הבנתי. מה הסממנים?

ש. עוד לא אמרתי מה.

ת. מה שדיסקין אומר.

ש. לא אמרתי מה.

ת. חשבתי שאמרת.

ש. עוד לא אמרתי מה.

ת. סליחה. כן.

ש. אמרתי כי פרופ' דיסקין קובע בסעיף 11 לחוות דעתו שאמנם אין הגדרה מילולית מדויקת שכולם מסכימים על כל מילה בה , אבל יש רשימת מכולת, שורת סממנים שחייבים להיות בתנועה על מנת שהיא תחשב כתנועה פשיסטית. אתה מסכים עם האמירה הזאת או לא?

ת. תראה, חייב קודם כל לומר לך אני קראתי את חוות הדעת של דיסקין. קראתי את הדיון שהיה, דיסקין חושב במונחים על מומחיותו בתחום של משטרים, שיטות בחירות, דברים מהסוג הזה. הוא חושב במונחים של תנועות בשלות. דיסקין אם יורשה לי לומר, בנושאים שעומדים בפנינו שהוא תחום של אידיאולוגיה, כלומר כשהוא רואה את עצמו כהוגה דעות פוליטית, פילוסוף, דיסקין בתחום הזה זה כמו, אתה יודע למה זה דומה, לבקש את חוות דעתנו, זה כמו לבקש חוות דעת של אורתופד מומחה לכף היד כשמדובר בבעיה קרדיולוגית.

ש. כבודו, גם את הדברים האלה לא לקטוע?

כב' השופט: לא לקטוע.

ש. בקשה.

ת. זו נקודה אחת.

ש. כן. ולשאלתי?

ת. ההגדרות האלה שגם הוא וגם רוזנטל כותבים אלה הגדרות אמרתי במובן זה שהן מתייחסות לטקסט הפשיזם, הנאצים, הקומוניזם, בד"כ מבשלים את זה ביחד תחת הכותרת של טוטליטריות, וכל זה מתייחס למשטר הבשל. אנחנו מדברים בתנועה ובאידיאולוגיה שנמצאת בתחילת הדרך ועוסקת בעקרונות. בעקרונות הבסיסיים ולכן דיסקין אני יודע על מה הוא הסתמך, אתה יודע על מה הוא מסתמך?

ש. זאת לא השאלה ששאלתי אותך. אם אתה כבר שואל אותי שאלות, אז לא זאת השאלה ששאלתי אותך. שאלתי אותך, עדיין לא דיברתי על כל מאפיין. תכף אנחנו נגיע גם למאפיינים.

ת. בקשה.

ש. דיברתי על כך האם יש רשימת מכולת של מאפיינים בלי שאני עוד אומר מה הם, שהם חייבים להיות בתנועה על מנת שאפשר יהיה לקרוא לתנועה תנועה פשיסטית. זאת היתה השאלה.

ת. אם הם חייבים להיות או לא, זו שאלה בפני עצמה. משום שמה שחייבים,

ש. והתשובה?

ת. מה שחייב להיות, החוקר מגיע למסקנה שזה חייב להיות, זה לא חייב להיות. אבל יש שורה של סממנים וסממנים האלה ישנם פה. ואני אומר את זה גם למה.

ש. אבל לפני החלק השני, נתעכב בחלק הראשון של תשובתך הנוכחית. אז א', אתה מסכים עם פרופ' דיסקין שיש שורה של סממנים שחייבת להיות. לפני שאנחנו רואים אם אפשר להכיל את זה או לא על "אם תרצו". אנחנו במה שהבנתי עכשיו אנחנו מסכימים?

ת. את המושג חייב אני לא מקבל.

ש. אתה לא מקבל?

ת. לא. לא מקבל את המושג חייב. כי מה שחייב אצל דיסקין לא חייב להיות חייב אצלי.

כב' השופט: לא. השאלה , פרופ' שטרנהל, אם יש דברים שאם הם לא יהיו בתנועה בוודאי לא תהיה תנועה פשיסטית. זה מה שהוא בעצם חותר.

ש. לא חותר. אני שואל.

כב' השופט: שואל. לא חותר.

ת. בוא נאמר ככה, אם התנועה הזאת, אולי ירשה לי בית המשפט, אני אהפוך את השאלה.

כב' השופט: כן. בקשה.

ת. אם בתנועה מסוימת אומרים שתפקיד החברה ותפקיד המדינה לשמור על זכויות האדם והיא קיימת לטובת היחיד בכל תכלית קיומה של חברה ומדינה היא טובת

היחיד זו לא תנועה פשיסטית. אבל אם כתוב שהתפיסה התועלתנית היא אסון, כמו שכתוב כאן. כלומר התפיסה לפי החברה והמדינה קיימות למען היחיד, וזכות קיומן של החברה והמדינה היא טובתו של היחיד והיחיד קודם לחברה והוא קודם למדינה, אם כותבים שתפיסה כזאת היא אסון, ביטוי לריקבון הזה שפושט במערב כפי שכתוב כאן, זו תנועה שהיא פשיסטית או נושאת סממנים פשיסטיים. או נושאת סממנים פשיסטיים.

ש. זאת אומרת שאתה בעצם אומר עכשיו אני קצת סוטה מהחקירה, אבל שבעצם כל תנועה שלא שמה את היחיד לפני כל דבר אחר, כל תנועה לאומית שמציבה מטרות לאומיות, היא יכולה להיות או שהיא בהכרח תנועה פשיסטית. זה מה שאתה אמר בעצם עכשיו?

ת. יש בה בעיה. לא שהיא בהכרח, יש לאומיות ליברלית. יש לאומיות רדיקלית. יש לאומיות אורגנית ויש אבחנה,

ש. בכולם יש בעיה פשיסטית?

ת. סליחה?

ש. ובכולן לטעמך יש בעיה פשיסטית?

ת. לא. לכולם יש בעיה, יש אפשרות שזה יתפתח לפשיזם. זה לא בהכרח.

ש. אוקי. כמו ב-"אם תרצו"?

ת. זה לא בהכרח. תראה, אני הגדרתי את הפשיזם, זה דיסקין עד שמה לא הגיע, הוא הסתפק במאמר בגודל של מאמר עיתונאי באנציקלופדיה ,... אתה יודע מה, האמת היא שזה די מביש.

ש. מבישׁ?

ת. זה די מביש שמצטטים מתוך אנציקלופדיה ברמה הזאת של הדיון. אבל תראה, אני הגדרתי את הפשיזם כסינתזה של לאומיות רדיקלית ורביזיה אנטי מטריאליסטית של המרקסיזם, עם ריכוז מרקסיזם מהתכנים הרציונאליים שלו

והשארת מה שקוראים לעיתים סוציולוגיה של הסינתזה הזאת היא שעושה, היא המהות ממנה צומח הפשיזם. אבל האלמנט של לאומיות רדיקלית זה יסוד מושג של פשיזם. מה לעשות.

ש. אוקי. בסדר. מאה אחוז. עכשיו תראה, אני לא רוצה למנות את כל הסממנים, אבל פרופ' דיסקין שאמרת שכבר חוות הדעת שלו מבישה, ומה שהוא עשה זה מביש, רשמנו לפנינו, אומר הוא מביא למשל את ההגדרה,

ת. מותר לי לשאול אותך?

ש. לא.

כב' השופט: בוא. הוא שואל אותך שאלות.

ש. מותר לך לשאול אותי שאלות אחרי חקירה נגדית. כללי המשחק בחקירה נגדית היא שאני שואל אותך שאלות.

ת. טוב.

ש. מה לעשות. ככה זה. פרופ' דיסקין מביא עם כל ההסתייגויות שלך כפי שאתה אמרת, מביא את ההגדרה של בז'יז'ינסקי ופרידריך בעמוד 3 כפי שציינת, שאתה כמובן מכיר אותה, והוא מביא את ההגדרה של סרטורי בסעיף 12 לחוות הדעת שלו שאתה מהנהן, אז אני אומר,

ת. הוא לא עוסק בפילוסופיה פוליטית. דיסקין לא מצטט אף פילוסוף פוליטי פה.

ש. פרופ' שטרנהל, היות ואני לא רוצה לקטוע אותך, כללי המשחק בכל מקרה שבכל מקרה אני צריך לסיים את השאלה ואני עדיין באמצע השאלה.

ת. כמובן.

ש. אני אומר הוא מביא את ההגדרות שאתה כמובן מכיר ומאשר שאתה מכיר את פרידריך ובז'יז'ינסקי ושל סרטורי, הוא מביא גם הרבה אחרים, הוא אומר שמהם ברור לפחות ומוסכם ואין עוררין שלפחות שני מרכיבים מרכזיים חייבים להיות

בתנועה על מנת שהיא תחשב כתנועה פשיסטית, והם – האחד – שלילת הדמוקרטיה והשני קידום שלטון דיקטטורי, אתה מסכים עם ההגדרה הזאת?

ת. מסכים.

ש. מסכים?

ת. כשמדובר במשטר לא באידיאולוגיה ולא בפילוסופיה.

ש. משטר לא מתחיל באידיאולוגיה?

ת. ברמה עיונית ישנם הרבה מרכיבים אחרים שהם קודמים למה שאתה מצטט. שני אלמנטים האלה הם התוצר והמסקנה של יסודות אחרים שנמצאים בתנועה כזאת.

ש. כן. אוקי. עכשיו תראה,

ת. גם הייתי מצפה למען האמת,

ש. בוא נתקדם.

ת. אתה יודע כמה מומחים לפשיזם ולנאציזם יש בארץ הזאת שאתם לא טרחתם לבקש את חוות דעתם, הלכתם לדיסקין שלא עוסק בדברים האלה. לא הלכתם,

ש. זה בסדר להמשיך?

ת. לא. זה מעניין פשוט למען בית המשפט.

ש. אין בעיה.

ת. ישנם מומחים מובהקים לנושאים האלה שהיו יכולים לשאול אותם, לא לשאול את דיסקין.

ש. בסדר גמור. אנחנו רשמנו ואם אתה רוצה אתה יכול לומר עוד דברים רעים על דיסקין, זה בסדר.

כב' השופט: לא. חבל.

ש. הפרוטוקול קולט הכל. תראה, אתה בעצם אומר כך, אם אני מבין נכון את חוות הדעת שלך, ואנחנו יכולים אולי להגיע לעמוד 5 בחוות הדעת. אתה מציין

שהסממנים שאתה איתרת, הכרת, שהם סממנים שיכולים עם הפעלת דמיון להתפתח לכדי פשיזם, הם האחד, זה אתה עוסק ואומר שהם קיימים בשני מישורים, לאומיות רדיקלית ומישור שני, בוא נדבר קודם כל על המישור הראשון.

ת. אתה מצטט מהפסקה שמתחילה סממנים אלה קיימים בשני מישורים ברמה עיונית, לאומית רדיקלית,

ש. לא מצטט. אני אמרתי,

ת. מלחמת חורמה בתכנים האינטלקטואלים של ליברליזם. נכון.

ש. תראה, א', אתה אומר כך, אתה אומר בעמוד 5 כמישור ראשון של סממן, אתה מציין כמישור ראשון של סממן פשיסטי את התפיסה האורגנית של "אם תרצו", ואתה אומר כך, אני מצטט – לאומיות רדיקלית, זו שתופסת את הלאום כגוף אורגני. נכון? עכשיו, על מה אתה מסתמך, אתה מפנה לעמוד 52 בספרו של רונן שובל.

ת. 52?

ש. זה מה שאתה מפנה. כך אתה מפנה.

ת. כן.

ש. ואתה אומר כך , אתה מביא את הציטוט – בדיוק כשם שגוף האדם איננו סך חלקיו , אלא אורגניזם שלם.

ת. איפה זה בעמוד הזה?

ש. אני עוד לא, אני סך הכל קורא בחוות הדעת שלך.

ת. אבל איפה, תראה לי את זה בטקסט.

ש. אני יכול להראות לך את זה בטקסט של חוות הדעת שלך. אתה רואה את חוות הדעת שלך?

ת. עמוד 5, כן?

ש. עמוד 5. כן.

ת. עקרונות האלה, תופסת כעדות מושלמת,

ש. אני קורא לך מה שאתה ציטטת.

ת. כן. זה אני מצטט.

ש. בפסקה אחת לפני אחרונה, עמוד 52.

ת. כן. קראתי.

ש. לפי הפנייה שלך ואתה כותב את הכלל והפרט היא תוספת כאחדות מושלמת שלוש נקודות, בדיוק כשם שגוף האדם אינו סך כל איבריו וחלקיו אלא אורגניזם שלם אחד, כך גם האומה. אלה הסימוכין שאתה מביא כדי לטעון שיש סממן פשיסטי, יש תפיסה אורגנית, כי "אם תרצו" מדברת על תפיסה האורגנית של האומה, נכון הדבר?

ת. נכון.

ש. עכשיו תראה, רונן שובל לאחר שקרא את חוות הדעת שלך, הגשנו מטעמו תצהיר הזמה לבית המשפט, אני מניח שראית אותו. בתצהיר הזה בסעיף 22 הוא מצטט.

ת. איפה?

כב' השופט: זה לא מסמך שלפניך. לא מהספר ולא משהו שיש לך.

ש. רונן שובל כתב, הביא בתצהיר שהוא הגיש לבית המשפט אבל הוא נאחז דווקא בדעת גדולים, הוא מצטט מספר שלך. בסעיף 22.

ת. איזה מהם?

ש. מיד אני אגיד. בסעיף 22 הוא מצטט מהספר,

עו"ד העצני: אני יכול לשים את התצהיר של שובל מולו?

כב' השופט: כן. אפשר לשים מולו, וודאי.

ש. זה תצהיר של רונן שובל בתגובה לחוות הדעת שלך.

ת. כן.

ש. מקריא לך מפה. עם הספר ההיסטוריוגרפיה הציונית בין מיתוס למציאות, עמודים 210-211.

ת. מעולם לא כתבתי כזה ספר.

כב' השופט: מאמר אולי? אולי מאמר בשם הזה?

ת. לא. גם לא כתבתי על היסטוריוגרפיה ציונית בין מיתוס למציאות. לא כתבתי דבר כזה אף פעם.

ש. אני אקריא לך את הטקסט, אתה תגיד אם אתה כתבת את הדברים האלה. אם לא נגיש את הטקסט לבית המשפט.

ת. אתה לא צריך להקריא לי כי אני קראתי את זה ואני התפלאתי, מה שיכול להיות,

ש. רגע אחד.

כב' השופט: לא. הוא התייחס לשאלה אם הוא כתב או לא.

ת. לא. מה שיכול להיות שיש איזה שהוא קובץ שממנו הוציאו איזה שהוא קטע או משהו מאחד הספרים שלי ורשמו אותו. זה אולי תשאל את מר שובל אם זה ספר שלי. כי זה לא ספר שלי. אז יכול להיות שהוא ניזון מקטעים של קטעים של קטעים, אני לא,

ש. בוא נקרא את הטקסט, ואתה תאמר אם אלה הם דברים שאתה כתבת ואם אתה מסכים איתם, ואם אתה תאמר שאתה לא כתבת אותם אנחנו נביא את הסימוכין, אגב, התצהיר הזה הוגש לפני שנה אולי, כך ש-,

ת. כן.

ש. כך שאפשר היה גם להזים את העובדה שזה יוחס לך, וזה לא נעשה עד היום, ואם תאמר שלא, אם תאמר שכתבת והיום אתה חושב אחרת, גם תוכל לומר את זה. בוא קודם כל נקרא את מה שנמצא כציטוט בשמך. מה שהוגש כציטוט בשמך אני קורא את זה לצורך הפרוטוקול – הציונות כמו כל התנועות הלאומיות במרכז אירופה ובמזרחה היתה מוגנת בתפיסת אומה שגוטפינגר נתן לה ביטוי בסוף

המאה הי"ח... בני האדם המאוחדים לתרבות משותפת היסטוריה, לשון, דת מתלכדים לידי יחידה אורגנית הדומה למעין משפחה מורחבת. זו היתה תפיסת הלאום של האבות המייסדים והאידיאולוג המובהק שלה הוא גורדון, אך יסודותיה העיקריים מצויים גם אצל נחמן סירקין, חיים ארלוזורוב וברל כצנלסון על פי כל קני המידה שהיו מוכרים בתחילת המאה העשרים היתה זו לאומיות אינטגרלית, לאומיות שבטית כל הגרעין הקשה של אנשי העלייה השנייה החל באנשי הפעול הצעיר דרך קבוצת הבלתי מפלגתיים ובה ברל כצנלסון, יצחק טברקין ודוד רמז ועד לאגף הלאומי במפלגת פועלי ציון ברשות בן גוריון החזיק בתפיסה זו. אז א', שאלה מאוד בסיסית, האם אתה כתבת או לא כתבת את הדברים האלה?

ת. זה סביר, אולי זה לא מדויק, אבל כתבתי,

ש. זה ציטוט.

ת. אני חושב את זה ככה.

ש. אתה גם חושב כך?

ת. נכון.

ש. אז אנחנו מסכימים שכתבת, ושאתה חושב כך?

ת. כן.

ש. על כך אנחנו מסכימים?

ת. כן. אבל, אבל,

ש. רגע. לפני שלב האבל.

ת. כן.

ש. אנחנו בשלב טכני עובדתי. הסכמנו, אתה מסכים שאכן אתה כתבת ואתה חושב כך? אתה מהנהן.

כב' השופט: תגיד במילים.

ת. כן.

כב' השופט: שזה יכנס להקלטה.

ת. כן.

ש. תראה, אם כך, בעצם אם אני מבין נכון, יכול להיות שאני לא מבין. אתה בעצם טוען שגורדון, נחמן סירקין, ברל כצנלסון, חיים ארלוזורוב כולל בן גוריון וטבנקין כולם פשיסטיים או שהם היו בעלי סממנים שיכולים להתפתח לפשיזם אם מפעילים את הדמיון ואולי לא הבנתי.

ת. בטח שלא הבנת.

ש. אוקי. יפה. אתה כאן כדי לתקן אותי.

ת. כי העובדה שמשהו קיים אינו אומר שזה מספיק כדי שיהיה פשיזם. זה לא מספיק כדי שיהיה פשיזם.

ש. אבל אתה לימדת אותנו שמפעילים את הדמיון.

ת. לא. אבל זה אחד המאפיינים אבל יש בפשיזם עוד ועוד, יש עוד ועוד מאפיינים שקיימים בכל מיני תנועות שקיימים גם בפשיזם זה לא הופך את התנועות האלה לפשיסטי. זה כשלעצמו עניין מבודד.

ש. הבנתי.

ת. אבל, זה נכון שבכל מזרח אירופה באופן גס מן הריין מזרחה התפיסה של הלאום היא תפיסה אורגנית. מערבה זה מחולק, צרפת היא חצי, חצי. ספרד היא חצי, חצי, משום שאתה יודע למה? אתה צריך לדעת את זה. משום שבמרכז ומזרח אירופה הלאום קדם למדינה. במערב אירופה, צרפת ואנגליה, המדינה קדמה ללאום, לכן בכל אזור התרבות הזה, הענק של אירופה, ברובו הגדול,

ש. של כל ראשי הציונות הללו בקעו משם אתה אומר?

ת. הציונות היא תנועה שנולדה במזרח אירופה, מרכז מזרח אירופה והיא נושאת את הסממנים האלה גם. אלא העובדה שזה קיים זה לא הופך את התנועה הזאת

		לפשיסטית, דרושים עוד כמה וכמה דברים. התנועה הציונית התנהלה לא ניהלה
		צייד מכשפות אחרי דעות,
ש.		אנחנו נגיע, אני לא רוצה לקטוע אותך. אתה רוצה לומר את זה, תגיד את זה. אבל,
ת.		עניתי על השאלה שלך.
ש.		אתה אומר התפיסה האורגנית, מה שאתה קורא הלאומיות הרדיקלית לא מספקת
		כדי שנקרא לה תנועה פשיסטית. זה מה שאני מבין.
ת.		זה לבדו זה לא מספיק.
ש.		בסדר.
ת.		לבדו. אבל כשזה קיים עם עוד דברים נוספים, אז זה סיפור בפני עצמו.
ש.		בסדר גמור. בוא ניגש לסממן השני, טיפה היינו בסממן אחד. אני חושב שאנחנו
		מבינים אותו, בוא ניגש לסממן השני, אתה אומר כך בעמוד 5 למטה,
ת.		רגע, אם אנחנו עומדים בעניין של ה-,
ש.		לא. אנחנו לא עומדים.
כב' השופט:		לא. נמשיך הלאה. הוא ממשיך לעניין השני.
ת.		בסדר.
כב' השופט:		המאפיין השני.
ש.		אני מפנה אותך לא לתצהיר של רונן שובל, חוות הדעת שלך כאן. עמוד 5.
ת.		כן.
ש.		עמוד 5, פסקה אחרונה. מתחיל ב-המאפיין השני.
ת.		כן.
ש.		המאפיין, אני מניח שיש כאן טעות הגהה, המאפיין השני הוא, או היא, סליחה,
		המאפיין השני היא התפיסה שתכניו האינטלקטואליים של הליברליזם המערבי
		מסכנים את האומה. כך אתה כותב. ואתה מספק,
ת.		תקרא עוד משפט אולי. אתה קורא מה שאתה רוצה.

ש. לא.

כב' השופט: תראה את השאלה, יכול להיות שהעניין הזה של לקרוא עוד שורה לא יהיה רלבנטי.

ת. לא. כי המשפט הבא,

כב' השופט: בסדר.

ת. המשפט הבא מפרש,

ש. תראה, אני בסך הכל מצטט מחוות הדעת שלך.

ת. אבל תצטט גם את המשפט הבא.

ש. אתה בתשובתך אם אחרי שתשמע מה השאלה, תשובתך אם תחשוב שכדי לענות על השאלה שלי זה מאוד חשוב לצטט את המשפט הבא, או כל משפט שאתה מוצא לנכון מחוות הדעת, אתה תעשה את זה. הזכות הזאת שמורה לך.

ת. תודה.

ש. עכשיו תראה, אתה לאמירה הזאת שהרגע הבאתי את הציטוט ממנה, אתה מביא את הסימוכין הבאים מהספר של רונן שובל. מה אתה עושה? זה כבר בעמוד הבא, אתה שוב מפנה לעמוד 52, בספרו של רונן שובל, אתה אומר, אני מצטט שוב מחוות הדעת שלך את הציטוט שאתה מביא מרונן שובל. אתה אומר התפיסה, זהו הביסוס לטענה שלך.

ת. כן.

ש. הביסוס לטענה הוא המשפט הבא של רונן שובל, התפיסה הניאו ציונית שונה מהתודעה השולטת במערב, זה מה שאתה אומר. נקרא את זה מהטקסט שלך. התפיסה הניאו ציונית שונה מהתודעה השולטת בעולם המערבי, עכשיו אתה אומר ומהי התפיסה הזו, במילותיך שלך, התפיסה הליברלית הנשענת על מסורת הנאורות המקובלת. בוא תראה לי בקשה, מה אתה בעצם אומר? אתה אומר רונן שובל ואנשי "אם תרצו" מתנגדים לתפיסה הליברלית הנשענת על מסורת

הנאורות. עכשיו תראה לי בקשה בספר של רונן שובל בעמוד 52 או בכל מקום אחר, היכן כתוב שרונן שובל מתנגד לתפיסה הליברלית או לדמוקרטיה. השאלה היא פשוטה. אתה צריך להראות לי.

ת. לא. אני צריך גם להסביר לך.

ש. לא. אתה לא צריך להסביר לי. השאלה היא פשוטה.

ת. יכול להיות שזה לא כתוב, אבל מה כן כתוב?

ש. בסדר.

ת. מה כן כתוב?

ש. רגע, יכול להיות שזה לא כתוב? אז למה כתבת בחוות הדעת שלך דבר כזה?

ת. בעמוד 68 החברה הישראלית של ימינו נשלטת על ידי תודעה מערבית נטולת שורשים, תרבות זו עוסקת בהיבטיה החומרניים החיצוניים של החיים וכו', וכו', עמוד 136-137 שציטטתי אותו קודם, עכשיו האנטי תועלתנות, בעמוד 22,

ש. לא. בוא תפנה.

ת. האינדיבידואליזם המערבי מעוות,

ש. אני לא רואה מה שאתה אומר וגם הפרוטוקול לא מבין. תראה לנו עכשיו בצורה אם אתה רוצה להפנות, איזה עמוד, איזו פסקה.

ת. עמוד 22.

ש. באיזה פסקה?

ת. עמוד 22, בסוף הפסקה השלישית. האינדיבידואליזם המערבי מעוות עיקרון זה ומציג השקפה יוצרת אגואיזם ומובילה את היחיד לדאוג לעצמו אפילו על חשבון זולתו. במקרה זה היחיד רואה את המציאות דרך שאלה אחת, שאלת תועלתו האישית. האגואיזם המערבי וכו'. אני חייב להבהיר לבית המשפט.

ש. רגע אחד.

ת. שעיקרון התועלת מאז ג'ון סטיוארט מיל, אבות הליברליזם המערבי אחרי הובס במאה ה-17, כולם העמידו את התפיסה הליברלית על אלמנט התועלת. אלמנט התועלת שנגדו מתקוממת תנועת "אם תרצו" פה. עיקרון התועלת משום שעיקרון התועלת אומר לנו שהחברה והמדינה קיימות כדי לקיים את הזכויות הטבעיות של בני אדם, מה שאנחנו היום קוראים זכויות האדם. בית המשפט יודע שזכויות האדם הן פיקציה שהתבונה האנושית המציאה אותה והפיקציה הזאת היא שמשתכרת בתפיסה התועלתנית הזאת. האולטימטיזם המערבי שיסוד מושג של ליברליזם. הם לא אומרים שהם מתנגדים לדמוקרטיה או מתנגדים לליברליזם, הם רק אומרים שהיסודות האלה שהליברליזם עומד עליהם הם ביטוי לניוון המערב. הם ביטוי לאותו אסון שנגדו הם קמים משום שאלה הם לא שמרנים, הם שמרנים מהפכניים, מה שהם מחפשים זה בעצם מהפכה תרבותית. הניאו ציונות כפי שהם מגדירים אותה, זאת המהפכה התרבותית, האנטי תועלתנית, האנטי מערבית, האנטי רציונליסטית, הם לא אומרים אנחנו נגד הליברליזם. מי היום יגיד שהוא נגד ליברליזם חוץ מאנשים בארצות הברית, הליברליזם הוא קדוש, הם לא אומרים את זה, הם לא יכולים להגיד את זה היום, הם רק לוקחים את אותם היסודות הבסיסיים של המחשבה הליברלית ושל תרבות הנאורות להראות מדוע תרבות הזאת היא ביטוי לריקבון של המערב ונגדו הם קמים כי הם יוצאים למלחמה, כדי לנצח במלחמתנו אנחנו נצטרך להבין שמערכת הערכים בתרבות המערבית כפי שהם באים היום לביטוי אינה נותנת לנו כלים לשרוד. עמוד 137, פסקה אחרונה, למען הפרוטוקול. 137 פסקה אחרונה.

ש. פרופ' שטרנהל, אחרי שאמרת את הדברים האלה, כאשר ביקשתי ממך להצביע היכן אתה מוצא סימוכין להתנגדות לליברליזם ו/או לדמוקרטיה, אז זו תשובתך.

ת. אלה הסימוכין, זו תשובתי.

ש. אני אגיד לך, טוב, ויפה שגם אמרת שאתה לא מוצא סימוכין לכך. אני אגיד לך יותר מזה.

כב' השופט: לא. אין צורך. חבל.

ת. אני לא מרשה שיעוותו ויסלפו את הדברים שלי. אתה יכול לומר מה שאתה רוצה. אתה לא יכול לעוות ולסלף כי הסימוכין האלה שציטטתי,

ש. בוודאי שתוך כדי שאתה מעיד אתה כמובן יכול להמשיך ולהציג ציטטות בלתי רלבנטיות,

כב' השופט: לא. בואו נתקדם.

ש. זה בסדר גמור.

כב' השופט: לא.

ת. אתה שואל מה הרלבנטיות,

ש. לשיטתך. עכשיו אשאל אותך את השאלה הבאה.

כב' השופט: לא. אני רוצה להעיר, זה לא יהיה הסגנון ואין מקום לסכם את הדברים ולהגיד, בסיכומים אפשר יהיה לטעון איזה מסקנות צריך להסיק.

עו"ד העצני: אני לא מסכם כבודו.

כב' השופט: לא. אבל כל הסיכומים האלה זה גורר למקום שהוא לא מתאים.

עו"ד העצני: אני לא מסכם.

כב' השופט: ולא מכובד.

עו"ד העצני: אני לא מסכם, אבל כאשר העד מתבקש להצביע,

כב' השופט: לא יודע. אז אחר כך בסיכומים.

עו"ד העצני: נשאלת שאלה מאוד פשוטה, אין לי בעיה לומר את הדברים האלה בפניו.

כב' השופט: בסדר.

עו"ד העצני: מבלי שהוא יצא, נשאלת שאלה מאוד פשוטה, היכן הוא מוצא את הסימוכין לטענה עובדתית שהוא טען בחוות הדעת. והוא מודה שהוא לא מוצא,

כב' השופט: לא. זה לא צריך, סליחה,

עו"ד העצני: סליחה. הוא מפליג בתיאוריות שאין בהן הפעלת דמיון, אז אני,

עו"ד ספרד: זה לא מה שהוא אמר.

עו"ד העצני: אני חייב לומר שלפחות לציין את העובדה הזאת אני יכול. האמת היא שזה לא כל כך חשוב.

כב' השופט: גם אז זה לא,

עו"ד העצני: זה יבוא לידי ביטוי בסיכומים.

כב' השופט: זה המקום שיהיה לעשות את זה.

עו"ד העצני: תראה, רשמתי בפניי שאני גם משקר. זה בסדר. דיסקין לא דיסקין, ואני משקר, מאה אחוז. גם הפרוטוקול רשם. תראה, רונן שובל בתצהיר ההזמה שהוא הגיש וגם מונח בפניך, למשל בעמוד 42, גם בסעיף 41.

ת. תן לי למצוא את התקציר זה.

ש. גם בסעיף 41, גם בסעיף 42, מביא ציטוטים נרחבים.

ת. איזה עמוד?

ש. סעיפים 42-41.

ת. כן.

ש. לא אקרא את זה, אבל הוא מביא ציטוטים רק כדוגמא. נרחבים לתמיכה החד משמעית שאי אפשר להתבלבל בה, שהוא מביע בספר שלו, גם בדמוקרטיה וגם בעקרונות הליברליזם, עכשיו, קראת את כל הספר או שאתה קראת רק את אותם עמודים שאתה מפנה?

ת. אתה שואל אותי ברצינות אם קראתי את כל הספר?

ש. אני שואל אותך ברצינות, התשובה היא מאוד פשוטה, אם כן או לא.

ת. כן. קראתי אותו. קראתי יותר מפעמיים.

ש. ולמרות זאת מצאת לנכון כל מה שטענת,

עו"ד ספרד: סליחה רגע אחד.

כב' השופט: לא. זה נכנס לפרוטוקול, הוא אמר קראתי וקראתי יותר מפעם אחת.

עו"ד ספרד: מאה אחוז.

ש. עכשיו, למרות שקראת את הספר לא מצאת לנכון לציין והיות וקראת יותר מפעם אחת, אז מן הסתם זה במכוון, שרונן שובל חוזר ומדגיש את תמיכתו המלאה בדמוקרטיה ובליברליזם, לא מצאת לנכון לציין את זה?

ת. לגבי ליברליזם אמרתי לך ויש לי פה עוד כמה דברים לומר שאני לא אומר אותם כי בית המשפט אולי כרגע לא ירצה לשמוע על החברה המערבית נטולת השורשים,

ש. לא זאת היתה השאלה. אבל אין בעיה.

ת. אנטי חומרנות, לגבי דמוקרטיה כמובן את הדמוקרטיה אפשר להביא את לינקולן שכל ילד בבית ספר שומע את זה באמריקה, תמיד מצטטים את זה השאלה היא איך אתה מגדיר את הדמוקרטיה. הדמוקרטיה כפי שהיא מוגדרת, באמצע המאה ה-19, זה לא הדמוקרטיה כפי שהיא מוגדרת בתקופתנו.

ש. כן.

ת. הדמוקרטיה זה לא רק שלטון על ידי עם למען עם וכו', כי אנחנו יודעים כל תלמיד בשנה ראשונה יודע שהעם אינו שולט. כל הדברים האלה הן סיסמאות ולא יותר מזה. הדמוקרטיה זה גם לא רק הטלת פתק בקלפי. זה לא רק שלטון הרוב, דמוקרטיה זה קודם כל שמירה על זכויות האדם. הדמוקרטיה קיימת כדי לקיים לשמור את זכויות האדם האוניברסליות.

ש. מאה אחוז.

ת. שהם זכויותיהם של כל בני אדם, בכל מקום על פני כדור הארץ. זאת הדמוקרטיה. לצורך זה הדמוקרטיה זקוקה לא רק להכרעת רוב, דמוקרטיה זקוקה לשמירה על זכויות המיעוט, על זכויות היחיד, על חופש הדיבור ולא רק על חופש המחשבה, כפי

	שרוסו אמר את זה, לחשוב אפשר גם בבית הסוהר. אלא על חופש הביטוי. חופש ביטוי מלא.	1
		2
ש.	שוב, אני לא רוצה,	3
ת.	אגב, מר שובל מתקומם שם בצורה די גסה אני מוכרח להגיד, בתצהיר שלו נגד שאחד מחבריו כשהוא אומר שצריך להפסיק לשלם את משכורתם של הפרופסורים שעושים זה, זה וזה,	4
		5
		6
ש.	אפשר לבקש שיענה על התשובה?	7
ת.	אני עניתי לך.	8
ש.	למשל השאלה הזאת בהקשר הזה,	9
כב' השופט:	אבל הדיון גורר אותו לכל מיני דברים שמעבר לשאלות. כל אחד יתאים את עצמו.	10
ת.	אתה פשוט לא רוצה,	11
עו"ד העצני:	אני לא גורר אותו ואין לי שום בעיה,	12
כב' השופט:	אני חושב שכן.	13
עו"ד העצני:	אין לי שום בעיה, הדברים האלה בהחלט יטופלו גם בסיכומים. אבל אם בית המשפט לא סבור שצריך לענות על השאלה.	14
		15
כב' השופט:	אני אמרתי קודם איך אני סבור להתייחס.	16
ת.	אתה לא רוצה שבית המשפט ישמע את התשובות המלאות.	17
ש.	להזכיר לך מה היתה השאלה?	18
ת.	השאלה היא מהי דמוקרטיה היום בימינו.	19
ש.	שאני אזכיר לך מה היתה השאלה? ואין צורך שתשיב עליה, אני רק אזכיר. כדי שלא יהיה, אזכיר לך שהשאלה היתה מדוע לא מצאת לנכון לציין שרונן שובל חוזר ומזכיר את תמיכתו החד משמעית בדמוקרטיה בספרו. אם כל אבחנה שאתה רוצה,	20
		21
		22
		23
כב' השופט:	אבל זאת התשובה. כן.	24

ת. מהי דמוקרטיה? אתה יודע מה, פה אתה, לא יודע אם אתה מעוות או מסלף.

כב' השופט: לא. פרופסור, מה שענית קודם זאת התשובה לעניין הזה.

ת. זאת התשובה.

ש. בסדר.

כב' השופט: אוקי.

ת. תודה.

ש. עכשיו תראה, בוא נלך לאדם נוסף מאנשי "אם תרצו" והוא ארז תדמור. אתה בעמוד 6 לחוות הדעת שלך מציין מאמר של ארז תדמור, אתה לא מציין את שמו, מיום 18.6.2010. אתה לא מציין את שמו. בכל זאת, מאמר של ארז תדמור,

ת. אתה מדבר על אובדן הדרך הטוטאלי,

ש. נכון.

ת. וחלקים רבים של העולם המערבי?

ש. נכון.

ת. "אם תרצו" מעלה אותנו על הדרך הנכונה.

ש. לא שאלתי שאלה.

ת. זאת לא השאלה?

ש. לפחות עכשיו שמורה לי הזכות לסיים את השאלה. אחר כך תוכל לומר מה שאתה רוצה.

ת. לא. אבל פה אתה מפנה אותי,

כב' השופט: בוא נשמע את השאלה עד הסוף.

ת. לא. אבל הוא הפנה אותי לפסקה.

כב' השופט: כן. נראה מה הוא שואל בעקבות זה.

ש. אתה לא ציינת מה שמו של המאמר, המאמר היחידי שאנחנו מצאנו שהוא מיום 18.6.2010 של ארז תדמור הוא מאמר,

כב' השופט: הוגש וסומן ת/13.

דוברת: לגבי סימון אנחנו בשלב מתקדם ת/11 עצרנו בדיון לפני אחרון, ובדיון אחרון היה לנו עוד הגשות. קודם היה צריך להיות ת/15.

כב' השופט: טוב. רק שנייה. הריאיון עם פרופ' שטרנהל יהיה ת/15 במקום ת/12. מה שעכשיו יהיה ת/16 ולא ת/13.

עו"ד ספרד: המאמרים שקיבל פרופ' שטרנהל הוא קיבל מאיתנו, והם כולם צורפו לתצהירו של נתבע 1, כנראה שמר תדמור פרסם שני מאמרים באותו יום, המאמר שהוא קיבל מאיתנו אינו המאמר שאתה הצגת לו, אלא המאמר שמופיע מאותו תאריך.

דוברת: הציטוט, זה אותו דבר.

עו"ד ספרד: זה הוגש במסגרת נספח 3 לתצהירו.

עו"ד העצני: פורסם באתר אנרג'י של מעריב. אנחנו מסכימים שזה זה אותו מאמר?

עו"ד ספרד: כן.

ש. תראה, אתה אומר כך, אתה מצטט מהמאמר של ארז תדמור את המשפט הבא,

ת. אתה יכול להראות לי איפה?

ש. כן. שורה שנייה של פסקה הזאת.

ת. אובדן הדרך. כן.

ש. הציטוט שאתה מביא מארז תדמור הוא אומר כך,אני מצטט את הציטוט: אובדן הדרך הטוטאלי בו מצויים חלקים רחבים מהעולם המערבי. זה הציטוט של ארז תדמור שאתה מביא. אתה מיד אחר כך מייחס לו את האמירה הבאה, אתה טוען שהוא כתב, לא במרכאות, אבל אתה טוען שהוא כתב אובדן הדרך זה שאליו הוא מתייחס, הוא אובדן דרכה של הדמוקרטיה הליברלית. עכשיו תראה לי בקשה,

ת. הנשענת על דרכי הנאורות.

ש. יפה. עכשיו תראה לי בקשה במאמר שעכשיו מופיע בפניך היכן כותב ארז תדמור שאובדן הדרך שאליו הוא מכוון, הוא אובדן דרכה של הדמוקרטיה ליברלית.

ת. זאת המשמעות.

ש. לא. תראה לי בבקשה איפה זה כתוב.

ת. אני כרגע לא רואה את זה, כי לא קראתי את זה.

ש. כי זה לא קיים.

ת. כי לא קראתי את זה כרגע.

ש. אתה יכול לקרוא. בקשה.

ת. אבל את המאמר הזה זאת המשמעות שלו.

ש. פרופ' שטרנהל, המאמר בפניך. יש לנו את כל הזמן שבעולם תקרא, תסתכל במאמר תראה לי, ואני אומר לך אני קראתי אותו כמה פעמים, תראה לי איפה זה כתוב. המשמעות שאתה מייחס לו.

ת. אז אולי תגיד לי מה זה אובדן הדרך,

ש. לא. אני לא עונה לך. מי שצריך לענות כאן זה אתה. ולכן אני שואל אותך שאלה פשוטה.

ת. טוב.

ש. אינפורמטיבי, אתה ייחסת לו אמירה תראה לי במאמר היכן מופיעה האמירה הזאת.

כב' השופט: לא יודע אם צריך כרגע להמתין לזה. אם זה לא ימצא,

עו"ד העצני: כבודו, אני סבור שבהחלט צריך להמתין, כיוון שיש כאן טכניקה. יש טכניקה, בוא נראה.

ת. יש פה ניתוח של טקסט.

ש. לא. שאלתי שאלה עובדתית, לא ניתוחית, שאלה מאוד פשוטה. אתה מייחס לו, אתה טוען שהוא, אובדן הדרך שהוא מדבר עליו הוא אובדן דרכה של דמוקרטיה ליברלית, תראה לי איפה הוא כותב את זה.

ת. (מעיין במסמכים). פה זה משכורות לפרופסורים שקוראים, מאות.

עו"ד ספרד: אתה יכול להפנות אותי למאמר, לציטוט שהוא ציטט במרכאות? אני לא מוצא במאמר עצמו.

עו"ד העצני: אתה מבקש ממני?

עו"ד ספרד: אני שואל אם אתה מצאת את הציטוט שהיה במרכאות. אם אתה לא מצאת אז תגיד לו שזה כנראה לא המאמר שהוא התכוון אליו.

עו"ד העצני: אני לא, אתה, הנה, עכשיו עשית מעשה פסול וחמור.

עו"ד ספרד: אני עשיתי מעשה פסול? עכשיו אני מבין מה שאתה עשית.

עו"ד העצני: אני מקווה שלפחות העד לא שמע מה שאמרת.

עו"ד ספרד: אוקי, אדוני,

כב' השופט: לא. אם יש באמת בעיה מהסוג הזה זה לא בסדר. אין טעם שיעשה חיפוש בדבר,

עו"ד העצני: כבודו, מי שציטט ומי שטען שהוא מביא דברים שלא קיימים זה פרופ' שטרנהל. בחוות דעת חתומה על ידו. או שהוא ימצא או שלא ימצא. הוא לא ימצא כי זה לא קיים. בקשה.

כב' השופט: אז חבל על הזמן של העניין הזה.

עו"ד העצני: כלומר אפשר לסכם,

עו"ד ספרד: לא. אי אפשר לסכם.

כב' השופט: לא. כולכם תוכלו לטעון, השאלה הוצגה, אדוני אמר, זה לא נשאר כך. יש את כל מה שצריך.

עו"ד ספרד: לא. השאלה אם זה באמת המאמר.

כב' השופט: לא. כנראה שלא.

עו"ד העצני: אתה הבאת אותו.

כב' השופט: אם לא, אז בסדר.

עו"ד העצני: כן. טוב. תראה,

ת. אני מבקש להגיד משהו לבית המשפט אם מותר לי.

ש. רק לגבי השאלה.

ת. זה לגבי השאלה. זה עניין של הבנה במשמעות של טקסט. המשמעות של טקסט מה זה אובדן הדרך הטוטאלית בחלקים רחבים בעולם המערבי. בקונטקסט של הספר של רונן שובל, בקונטקסט התרבותי הכללי של כל המאמרים שהוגשו לנו. איזה, מה זה העולם המערבי היום, העולם המערבי היום כייסוד של ליברליזם ונאורות, בעולם המערבי הזה נמצא כאובדן דרך משום שהוא דבק במימוש ערכים האלה, שובל אומר את זה בספר שלו כמה וכמה פעמים.

ש. שאלתי אותך שאלה אחת. זאת תשובתך.

כב' השופט: טוב. חבל. בואו נתקדם.

ש. הבנתי שלא מצאת. זאת התשובה. בסדר. עכשיו אתה מייחס לו עוד דבר.

ת. זאת המשמעות.

ש. אני כבר מחפש את הייחוס הבא, אתה מייחס לארז תדמור באותו מאמר בהמשך, אתה מייחס לו, אתה כותב ברמה הפוליטית המיידית יצירת תחושה של מצב חירום המביאה לקריאה למשטרת מחשבות חיסולה של הביקורת ונטרול המתנגדים במיוחד בהיקף העלית האינטלקטואלית שרבים בתוכה חולקים שאם תרצו נתפסים כאויבי המדינה. אני קראתי את המאמר של ארז תדמור,

ת. ולא מצאת שום דבר?

ש. ואני דווקא מצאתי בו מאמר את ההפך. הוא יוצא נגד הסילוף, נגד העיוות, נגד תעשיית השקרים סביב עלילת הדם נגד השייטת בפרשת המרמרה. הוא יוצא נגד כל רעיון רצחני, גזעני ואנטישמי. הוא קורא לעלית הציונית להקים קרנות מלגות חופשיות, להעביר תקציבים להגנת צדקתה של ישראל על חשבון המימון הציבורי שניתן למי שמשתתף באירועי טרור מהסוג הזה ומי שפועל להחרמת המדינה וגופיה, עכשיו אולי שוב לא קראתי טוב את המאמר, אולי אתה יכול להצביע על

משפט או משפטים שפספסתי ושקוראים לחיסולה של הביקורת ונטרול מתנגדים.

תראה לי משפטים כאלה.

ת. אני אתן לך דוגמא אחת.

ש. מהמאמר.

ת. במאמר.

ש. בקשה.

ת. כשאומרים עד מתי נמשיך לשלם משכורות למאות פרופסורים וכו'.

ש. רק שנייה,

ת. אל תפריע לי.

ש. שקוראים,

כב' השופט: מה שכתוב.

ש. הוא אומר עד מתי נמשיך לשלם משכורת מכסף ציבורי לפרופסורים שקוראים להחרים את האוניברסיטאות שבהם הם קיימים ואת הציבור הישראלי. לזה אתה מתייחס?

ת. קודם כל השקר המובהק בנושא הזה שיש מאות פרופסורים, הפרופסורים שקראו לחרם הם בודדים, אני נלחמתי בחרם כזה מהבריטי כאשר סירבתי להשתתף בספר שבו אחד המחברים, אחד העורכים הוא פרופסור בריטי שאכן קרא לחרם על ישראל. אנחנו נלחמנו בחרם האקדמי, בזכותנו אין עדיין חרם אקדמי. הוא מדבר על מאות פרופסורים, הפרופסורים האלה בודדים. הוא אומר לא לשלם משכורת. מה זה לא לשלם משכורת אדוני? לא לשלם משכורת זה לפטר אותם. משום שאם אתה לא משלם את משכורתי אתה פיטרת אותי, כי אין לי ממה לחיות. אם אני לא מקבל משכורת, לכן זה בדיוק הנקודה.

ש. זאת תשובתך?

ת. כן. זאת התשובה.

ש. יפה. יש כאן, רשמתי לעצמי, יש כאן שורה של דברים שאתה מייחס לו שלא קיימים במאמר, אציין רק אחד.

ת. מה זה לא קיים? זאת המשמעות של הדברים.

ש. המשמעות?

ת. אתה לא יודע שלוקחים טקסט ומנתחים טקסט אז מחפשים את המשמעות של הדברים וזה לא תמיד ליטרלי, אלא זו המשמעות של הדברים. המשמעות העמוקה של הדברים.

ש. בוא ניקח עוד דוגמא אחת ונבין איך אתה מנתח את המשמעות העמוקה של הטענה שלך תדמור בעמוד 7 למעלה, בחוות הדעת שלך אתה אומר כך, תדמור דורש להעמיד לדין את מאות הפרופסורים שקוראים לעולם להחרים אותם. עכשיו תראה לי בקשה ותסביר לי במונחים של משמעות עמוקה, ליטרלי, לא ליטרלי, איך שאתה מוצא לנכון.

ת. אני אסביר את זה.

ש. היכן אתה מוצא במאמרו של ארז תדמור במשמעות כזו או אחרת את הקריאה להעמיד לדין את המרצים שקוראים להחרים את מדינת ישראל ואת האוניברסיטאות. תראה לי בקשה.

ת. אני אסביר את זה לבית המשפט. העניין נורא פשוט. אי אפשר להפסיק לשלם משכורת של אדם, של חבר סגל באוניברסיטה ישראלית בלי להעמיד אותו לדין. דין משמעתי או דין פלילי, אל תחייך אדוני, אתה יודע את זה. אפשר לקחת אדם שהוא זכה,

ש. אני יכול רק לחייך.

ת. לא לשלם משכורת פירושו לפטר.

ש. פירושו להעמיד לדין?

כב' השופט: הוא אומר, דין משמעתי.

ת.	לא לשלם משכורת פירושו לפטר.	1
ש.	הבנתי.	2
ת.	ולפטר אי אפשר בלא הליך משפטי. זה ההסכמים הקיימים, הנוהג הקיים, זה משמעות הקביעות כדי שהקליינטים שלך לא יוכלו לבוא ולדרוש לזרוק את כל מי שלא מוצא חן בעיניהם. זו המשמעות של חופש אקדמי בין השאר, אחד המשמעויות שלו, וזוהי המשמעות של חירות במדינה דמוקרטית.	3 4 5 6
ש.	הבנתי.	7
כב' השופט:	מה הערכת הזמן?	8
עו"ד העצני:	יש לנו עוד זמן.	9
כב' השופט:	אני שואל.	10
עו"ד העצני:	שעה.	11
כב' השופט:	יש עוד איזה דיון אחר אני רוצה לראות מה יהיה היחס בין הדברים. הוא קבוע לאחת. אז נראה.	12 13
עו"ד העצני:	תראה, התחלנו גם מאוחר.	14
כב' השופט:	אין טענה, אני רוצה רק לדעת כדי שנוכל לקיים את שני הדברים. בסדר.	15
עו"ד העצני:	יש כאן שורה של דוגמאות, אנחנו כבר נטפל בכולן גם בגלל הזמן בסיכומים כמובן על האופן המאוד מעניין בו אתה מייחס דברים, אבל בוא ניקח דוגמא אחרונה.	16 17
ת.	זה ניתוח.	18
ש.	זה ניתוח?	19
ת.	ניתוח של משמעויות.	20
ש.	אני כנראה לא יודע לקרוא. היום אני מגיע למסקנה שאני לא יודע לקרוא.	21
ת.	לא. לקרוא אתה אולי יודע, אבל הבעיה לא רק לקרוא.	22
ש.	נכון. אין לי דמיון.	23
כב' השופט:	לא. חבל. בואו נתקדם.	24

עו"ד העצני: בסדר.

כב' השופט: נשאיר משהו לשיחה בחוץ.

עו"ד העצני: אין ספק שאני לא יזמתי את חילופי הדברים האלה. אני רוצה להתקדם. נעזוב את ארז תדמור ונחזור למאמר דווקא של רונן שובל. לא לספר שלו. אתה טוען,

ת. למה אתה לא מתייחס לספר של שובל? למה אתה מדבר רק על מאמרים ולא ספר שהוא מסביר.

ש. אחרי החקירה שלך אשמח לשמוע את הביקורת על האופן בו עשיתי את החקירה הנגדית שלי. בין היתר אתה יכול להגיד את זה. בינתיים בוא נתקדם.

ת. אני לא משפטן.

ש. אתה מייחס לרונן שובל, אתה כותב כך, בעמוד 7, פסקה שנייה. אתה כותב כך, אני קורא – עמדות דומות אצל רונן שובל ואתה מפנה למאמר מיום 14.2.2011.

ת. העלית המעודדת, כן.

ש. המאמר הזה הוא מאמר שמצאנו שכותרתו רודנות בשם החופש. גם צורף לנספח 3.

כב' השופט: לאור ההערה הזאת לא צריך לסמן אותו בנפרד.

ש. רודנות בשם החופש, ואתה כותב כך, דווקא אני דווקא קורא שלוש שורות אחרונות, אתה אומר כך לפי שובל הנרטיב הנכון הוא הנרטיב שלו, או הנרטיב של ההיסטוריוגרפיה הרשמית, ועכשיו מה שאתה מייחס לו, ואילו נגד המחזיקים בנרטיבים, כאן חסר י', נרטיבים אחרים יש לנקוט בפיטורים. עכשיו תראה לי בקשה היכן אומר רונן שובל במאמר הזה שמישהו מחזיק בנרטיב אחר, לא מי שקורא להחרים את מדינת ישראל ולכן לא צריך לשלם לו כסף ציבורי. אלא מי שמחזיק בנרטיב אחר צריך לפטר אותו. תראה לי בקשה איפה זה מצוי במאמר.

ת. למה לא קראת את הציטוט מן המאמר הזה שאני מביא אותו פה?

ש. זה קיים בציטוט הזה? לשם אתה מפנה?

ת. מעל למשפט שאתה, לפני שובל, בתחילת פסקה, עמדות דומות אצל רונן שובל, העלית המעודדת שקרים והלשנות נגד המדינה, מלמדת לימוד שקרי באקדמיה ובמערכת החינוך מעודדת חברי כנסת לפעול נגד המדינה, ואת המדינה להמשיך לממן את משכורתם. מה שאני אומר אחרי זה זאת המשמעות של המאמר.

ש. אז זה לא קיים במאמר?

כב' השופט: הוא אומר שזאת המשמעות.

ת. זה קיים, זאת המשמעות של המאמר. אתה רוצה שיהיה כתוב מילה במילה. הניתוח שלי לא מופיע אצל שובל, כי הרי הוא לא רוצה להגיד את זה בצורה כזאת. זה ניתוח המשמעות של הדברים האלה שמופיעים במאמר הזה. שוב פעם אני אומר, מה שנורא מעניין שאתה לא מתייחס בכלל לספר שזה הדבר העיקרי אצל שובל.

ש. תראה פרופ' שטרנהל,

ת. כי מה שעומד לנגד עינינו, אל תשכח ממה שהתחלנו. האם זו תנועה פשיסטית תנועה נושאת סממנים פשיסטיים, אנחנו שכחנו את כל העניין הזה, והאם התנועה הזאת נושאת סממנים פשיסטיים, זה פה נמצא.

ש. ואתה הפנית כבר ביקשנו ממך וכבר מעבר למה שביקשת, הפנית לאותן נקודות בהם אתה מוצא תימוכין לטענה הזאת שלך. אבל אני רק אומר לך לגבי המאמר הזה של רונן שובל, המאמר רודנות בשם החופש, מה שאומר רונן שובל הוא שאתה לחלוטין לא ציטטת אותו אלא להפך, הוא שישנה רודנות, שישנו סילוף, שישנו עיוות, שיש בריחה מהאמת, מהליברליזם, מעקרונות הבסיסיים של הדמוקרטיה. על כך הוא מצביע. מה שאתה עושה מה לעשות, אלא אם כן תראה לי אחרת, אני נותן לך שוב הזדמנות לעשות את זה בטקסט, מה שאתה עושה הוא לקחת את דבריו וכתבת דבר שונה והפוך ממה שהוא, מדברים מפורשים שהוא כתב.

ת. לא.

ש. אתה יכול להראות לי שוב פעם בטקסט, ואנחנו נוכל להתקדם הלאה.

ת. מה שהוא קורא נרטיבים שקריים באקדמיה ובמערכת החינוך, מה זה נרטיב שקרי? זה מה שהוא חושב שזה שקרי.

ש. נכון.

ת. אולי מישהו אחר חושב שזה נכון.

ש. הוא לא אומר לפטר או להעמיד לדין מישהו שחושב אחרת.

ת. לא. הוא לא. הם לא אומרים שצריך להפסיק לשלם את המשכורת, הוא גם פה מתלונן על זה המדינה ממשיכה לממן את המשכורתם, אז המדינה צריכה להפסיק לממן את המשכורת זאת אומרת שהיא צריכה לזרוק אותם, זאת המשמעות.

ש. הבנתי. תראה פרופ' שטרנהל, היות ואתה חשפת בפנינו את הדרך הייחודית שבה אתה קורא טקסטים ומפענח את המשמעויות שלהם, אז אנחנו נתקדם בקשה ונרחיב,

ת. לקבל שיעורים,

כב' השופט י: לא. חבל. אל תיבהל משום אמירה,

ת. לקבל שיעורים ממנו על ניתוח טקסטים. זה בדיוק מה שאני זקוק.

כב' השופט י: בבית משפט אומרים הרבה דברים שאנשי אקדמיה לא צריכים להתרגש מהם.

ש. כן. נכון. אנחנו תכף נראה את ההתבטאויות.

כב' השופט י: בסדר. אני רק אומר לו כדי שלא יחשוב שאחרי כל דבר הוא צריך להגיב.

ת. אני מקבל אדוני.

ש. היות וחשפת בפנינו את הדרך הזו, בוא נרחיב בחשיפה של דרך ההתבוננות שלך ורעיונותיך. תראה, על פי השקפה שלך מדינת ישראל היא כבר ביצעה מעשה פשיזם. מדינת ישראל, ולמעשה היא אולי אפילו מדינה פשיסטית. לא? אני לא צודק?

ת. לא. אתה לא צודק.

ש. טוב. אתה אמרת בראיון, ל

ת. אתה לא צודק.

ש. בראיון שנערך איתך.

ת. כן.

ש. בעיתון דבר מנוחתו עדן שמופיע כאן.

כב' השופט: זה משהו שלא מופיע בשום חומר בנתיים?

עו"ד העצני: מופיע.

כב' השופט: בסדר. הוגש סומן ת/17. כן. בקשה.

ש. מקריא לך דברים שאתה אמרת. אנחנו נראה. אולי שוב לא הבנתי.

ת. ממתי זה? טוב. לא חשוב.

ש. אני אגיד לך ממתי זה, 15.4.1988. אתה אמרת כך, אני קורא את תחילת המאמר, היד הפשיזם בישראל איני מצטט אינה סיוט עתידי. היא הווה, כבר הקמנו מחנות ריכוז בשטחים, יש לנו מפקדי מחנות ריכוז ילידי הארץ, קצינים בכירים וחיילים אשר מוכנים לעשות את העבודה המלוכלכת, כל זה מופיע כשכתוב בציטוט ממך גם למעלה, הפשיזם כבר כאן. לא הבנתי שאתה אומר אנחנו, אנחנו זה מדינת ישראל, כבר הקימה מחנות ריכוז ואתה מייחס פשיזם למדינת ישראל?

ת. תראה, אל תהיה מגוחך. פשיזם כבר כאן, זה לא כותרת שלי.

ש. זה ציטוט.

ת. זה ציטוט, כן.

ש. כתוב במרכאות.

ת. אבל השאלות שעלו אז, ככל שאני יכול לזכור מה היה בשנת 1988, צריך לבדוק בדיוק מה קרה באפריל שנת 1988, ואת הקונטקסט הכללי. מעולם לא כתבתי שמדינת ישראל פשיסטית או יש בה פשיזם, אתה אפילו שמת לב, אתה ציטטת בעצמך קודם, בכתב העת הישראלי, בראיון שנערך איתי, שאני מסרב לומר את

הדבר הזה. שאני מסרב לומר את זה משום שזה לא ככה זה דברי הבל. אני מעולם לא אמרתי דברים מן הסוג הזה.

ש. מה שמצוטט כאן בראיון הזה, מהכתבת יעל פישמן אני אפילו הכרתי אותה פעם, זה נכון או לא? זה דברים שאמרת או לא?

ת. שיש בשטחים תופעות של דיכוי ואיש לא יטען שמה שהשטחים המוחזקים על ידינו, שהשטחים האלה מתנהלים על פי איזה שהם עקרונות דמוקרטים או ליברליים. שאף אחד לא יטען, מה זה שם בדיוק? זה היה ההקשר, הקשר לא של מדינת ישראל, אלא קונטקסט של השטחים שהמדינה שולטת בהם.

ש. בסדר. לא נתווכח. בוא נתקדם.

ת. ברגע שמגיעים לנקודה שהיא לא נוחה לך מפסיקים להתווכח.

כב' השופט י: לא. זה בסדר. זה עצם זה שמפסיקים זה טוב.

ש. אני מוכן להתווכח.

כב' השופט י: לא. לא בפורום הזה.

ש. אנחנו נתווכח, בסיכומים נציג את המשמעות של התשובה שלך.

ת. בסדר.

ש. מול המשמעות שכתבת.

ת. אני בטוח.

ש. אל דאגה. בוא נתקדם עם דברים שאמרת.

ת. אני יכול להציע לך לקראת סיכומים שתקרא שוב את הדברים שכתבתי.

ש. בסדר.

ת. אז גם תדע מהו פשיזם.

ש. בשלב זה נמשיך לקרוא עוד כמה דברים שכתבת ונשכיל. בוא נמשיך באותו מאמר בהמשך אותה פסקה, אתה אומר כך, עמודה ראשונה מימין, אפילו אגיד מה השורה. מתחיל לקרוא משורה שמינית. כי הרוב הקונפורמיסטי אינו מתנגד לאנשי

האגרוף אולם מי שנחוש בדעתו התנועה הפשיסטית הישראלית יודעת את זה כמו שידעו זאת אחיותיה האירופיות אי אפשר לעצור את הפשיזם בנימוקים רציונליים ולא בוויכוחים, את זה עוצרים רק בכוח ורק כאשר מול הלחץ ואילמות הפשיסטי מוכנים להעמיד לחץ לאלימות נגדיים וכאשר קיימת נכונות להסתכן במלחמת אזרחים, בשעת ההכרעה נצטרך להתמודד בכוח עם המתנחלים בעופרה או באלון מורה, רק מי שיהיה מוכן לעלות עם טנקים על עופרה יוכל לבלום את הסחף הפשיסטי המאיים להטביע את הדמוקרטיה הישראלית. עכשיו אני מבין ממך אי – עופרה גוש עציון, בית אל, מה שציינת, זה אלה סממנים שאותם צריך למגר בכוח במלחמת אזרחים מזוינת. כך אתה חושב גם היום או ששינית את דעתך?

ת. תראה, הטנקים על עופרה, זה מצטטים אותו על כל צעד ושעל כשזה נוח. זאת מטפורה לשימוש בכוח כאשר אז, ומאז מדברים על השאלה מה יהיה כאשר תהיה החלטה של הממשלה של הכנסת לפנות התנחלויות. לפנות ישובים והם יסרבו להתפנות כי הם אומרים,

ש. אגב תראה לי איפה,

עו"ד ספרד: רגע אחד.

ש. תראה לי איפה זה כתוב.

ת. אני מסביר.

כב' השופט: זאת התשובה.

ת. אני מסביר לך את ההקשר של הדברים.

ש. רק תראה לי איפה זה כתוב.

כב' השופט: לא. לא. הוא לא צריך להראות לך.

ת. אתה קראת את זה עכשיו.

ש. כן.

ת. עכשיו, מדברים על הקונטקסט הזה שבו יש סירוב מצד ישראלים בשטחים להתפנות על פי החלטת ממשלה והכנסת אם וכאשר תהיה, דרך אגב, לעלות עם טנקים על עופרה לא עלו. אבל לעלות עם דחפורים על גוש קטיף, עלו. וזה נעשה בהחלטת ממשלה וזה פונה ופונה בכוח, ובאמצעים קשים והיו גם כמה ניסיונות אחרים, לזאת הכוונה. לזאת הכוונה. עכשיו, הסחף הזה שאני מדבר עליו זה בדיוק הסחף זה הסירוב לקבל את דינה של הכרעה דמוקרטית. הכרעה של ממשלה והכרעה של כנסת, אני אומר את זה, אתה לא עוצר מנימוקים רציונליים, זה מתוך הניסיון, אולי תקרא במאמר, בהמשך הדברים שאתה לא רוצה לקרוא, שלא אני מדבר על צרפת, על צמחית הפשיזם בצרפת לפני מלחמת העולם הראשונה, ההתפתחויות שבאו בין שתי מלחמות, שכל זה אי אפשר לעצור באמצעים רציונליים, צריך להעמיד כוח מול כוח. עכשיו, אתה ציטטת קודם את לינקולן בהתפעלות, לא אתה ציטטת מרונן, לינקולן הלך למלחמת אזרחים קשה. אתה יודע שבמלחמת האזרחים האמריקאים נהרגו יותר אמריקאים מאשר בכל המלחמות שניהלה ארצות הברית עד לעצם היום הזה.

ש. לכן אתה כל כך משבח את הרעיון הזה, כי אתה כל כך תומך ברעיון האמריקאי.

ת. הוא עשה את זה כי הוא חשב שזה יציל את נפשה של אמריקה, כלומר אם יש צורך, אם יש צורך לנקוט בשימוש בכוח כדי להציל את הדמוקרטיה הישראלית, אז זה שווה את זה.

ש. פרופ' שטרנהל, אני את כל מה שאמרת עכשיו בתשובה למה שאמרתי ודיברת על הקונטקסט, את כל הקונטקסט, גם שהוא מתועב בפני עצמו, אבל את כל מה שאמרת לגבי הקונטקסט את זה אני לא מוצא במאמר. ואם אתה תוכל להראות לי שאתה אומר כאשר תהיה פקודה ויהיה סירוב וכו'. אם תראה לי את זה במאמר אתה יכול, את כל זה לא אמרתי,

ת. אני אספק עוד עשרות מאמרים,

ש. טוב. אני דיברתי על המאמר, על הרעיון הזה בו אתה אמרת את הדברים האלה שאמרת. לעלות עם טנקים על עופרה.

ת. זה מטפורה לשימוש בכוח.

ש. זה מטפורה?

ת. כן.

ש. הבנתי. את כל מה שענית לגבי הקונטקסט הזה לא מצאתי. מה שכן מצאתי בניגוד למה שאתה אומר, מפנה לעמוד שנייה, באמצעה, עמודה שנייה, פסקה שנייה, באמצעה אתה אומר כך – גוש אמונים הוא וריאציה יהודית ישראלית של הפשיזם. הדחייה משמשת בביטוי חילוני של התפיסות השבטיות ואלימות שבאות לידי ביטוי באידיאולוגיה של גוש אמונים ומשום כך היא גם תומכת בו לאורך כל הדרך. אז אתה, גוש אמונים, זאת אומרת שאתה הכתרת את גוש אמונים ואת הדחייה דאז, אולי היום מפלגת הבית היהודי בפשיזם ואתה גם טוען שכנגד הפשיזם צריך לנהל מלחמת אזרחים מזוינת. או שלא הבנתי נכון.

ת. לא הבנת. זה בדיוק הרעיון.

ש. הבנתי.

ת. זה בדיוק כל העניין.

ש. אני יודע שזה משעשע, אבל זה לא מקובל על ידי בית המשפט.

ת. אתה חולץ על הדברים,

עו"ד ספרד: גם לא מקובל להגיד דברי תועבה. לא מקובל, ממש לא מקובל להגיד כזה דבר.

עו"ד העצני: דברי תועבה?

עו"ד ספרד: כן. לא מקובל.

עו"ד העצני: אתה רוצה שאני אתחיל להכתיר את הדברים האלה,

כב' השופט: לא. בואו בקשה.

עו"ד ספרד: לעד מותר להגיד לך אסור להגיד.

עו"ד העצני: אני ממש מתאפק לגבי תוכן הדברים.

כב' השופט: שכולם יחזרו לסגנון המקובל בבית משפט שהוא מוכר פה לכולם.

ת. כאשר מדינה דמוקרטית, חברה דמוקרטית עומדת בפני סכנה שיחסלו אותה משום שאי קבלת הדין בנושאים האלה זה חיסול הדמוקרטיה, היא יכולה להתגונן, היא צריכה להתגונן, זה אחד הלקחים היסודיים של התקופה שבין שתי המלחמות ושל מלחמת עולם השנייה.

ש. הבנתי.

ת. חוץ מזה אם זה אפשרי מבחינת בית המשפט, אפשר לספק עשרות מאמרים אחרים שבהם מאמרים פרי העת שלי ולא ראיון. כי בראיון הדברים אף פעם לא מופיעים כפי שמופיעים בחומר כתוב וחתום על ידי אדם שכותב אותם.

ש. מאה אחוז אז בוא נגיש לאחד כזה. מאמר שלך מעיתון הארץ, שחתום על ידך.

ת. אני מכיר את זה.

כב' השופט: הוגש סומן ת/18.

ת. אבל מה זה שייך בדיוק אל תנועת "אם תרצו", אני לא מבין. מה זה שייך? אם יש לה או אין לה סממנים פשיסטיים?

ש. אם יהיה למישהו ספק, אנחנו את כל הדברים נסביר בסיכומים, זה בוודאי שייך, היות ואתה המומחה, זה שייך למומחיות שלך ליושר שלך, השקפת העולם שלך, לדמיון שלך וכך הלאה. בוא נעסוק,

ת. על היושר שלי,

ש. לא שאלתי שאלה.

ת. על היושר שלי אני לא מוכן שאתה תדבר.

ש. מאה אחוז.

ת. אתה תדבר על היושרה שלי אחרי שאתה תקרא את הספרים שלי. ולא קרעי קרעים של דברים.

ש. בסדר. היות וביקשת שנתייחס למאמרים שאתה כתבת וחתומים על ידך.

ת. כן. אני מכיר את המאמר הזה.

ש. אז אני הגשתי מאמר מעיתון הארץ, 11.5.2001. תחת כותרת מול ממשלה סהרורית.

ת. כן. יש לי את זה. הבאתי את זה.

ש. אני אקרא את הדבר הבא בסוף עמוד ראשון,

ת. אל תתאמץ. אני מכיר את זה.

ש. תראה, מה לעשות שאני כאן, משלמים לי כדי להתאמץ. אז אני לא אחסוך במאמצים. בסדר? אני מעריך את ההתחשבות. מפנה לתחתית עמוד ראשון. ואני קורא מהפסקה האחרונה של עמוד ראשון בעריכה כפי שהגשנו, לרבים בישראל, אני מצטט, לרבים בישראל אולי אף לרוב המצביעים אין ספק בדבר לגיטימיות ההתנגדות המזוינת בשטחים עצמם. אילו היתה בפלשתינאים מעט תבונה הם היו מרכזים את מאבקם נגד ההתנחלויות, לא היו פוגעים בנשים וילדים ונמנעים מירי על גילה, על נחל עוז ועל שדרות, הן היו נמנעים וכו'. אבל עכשיו תגיד לי יכול להיות שגם אני לא מבין, אבל אתה אומר אתה בעצם התרת את דמם של כל היהודים אשר מתגוררים מעבר לקו הירוק, והם לא נשים וילדים, כל האנשים האלה אתה תומך בהתנגדות המזוינת, בטרור הפלשתיני מצדיק אותו ותומך בו.

עו"ד ספרד: אני מתנגד לשאלה.

כב' השופט: העד יענה תומך או לא.

עו"ד ספרד: אני רוצה לומר שהשאלה אינה רלבנטית, אינני מתנגד. אני אתן לעד להשיב, אני רוצה שיירשם בפרוטוקול מפי שאין שום רלבנטיות לא לשאלה ולא לתשובה לגבי שאלת מומחיותו של העד ועמדותיו לגבי השאלות שבמחלוקת, אבל אני לא מתנגד כאמור.

כב' השופט: למה באמת הוא צריך בשביל לקבל את ההקשר הכללי שמא הוא אמר דברים שהוא לא מאמין בהם? אני לא מבין. אתם הרי תעמידו את זה במבחן המקצועי.

עו"ד העצני: לא. כבודו, כל מהותה של חוות דעת של מומחה או מומחה לכאורה במיוחד כאשר אנחנו עוסקים בחוות דעת שאומרת בפני עצמה אני צריך להפעיל את הדמיון, אני צריך להפעיל פרשנות ואני לא מקבל את הפרשנויות המקובלות, ואני רואה גישה סובייקטיבית שלי דרך המשקפיים שלי, כל מהותה בעולמו אם רוצים להתייחס אליה ברצינות, היא לעולמו הניתוחי,

כב' השופט: השאלה אם זה לא עקיף מדי. עקיף ורחוק מידי

עו"ד ספרד: היות ונדמה לי שהעד לא היה מוכן שישאירו את השאלה הזאת כך,

כב' השופט: הוא ישיב על השאלה. אני רק מנסה לצורך המשך קו החקירה הכללי אני יותר מפנה את זה.

עו"ד העצני: אנחנו אגב לא רחוקים מסיום.

כב' השופט: לא. לא בגלל זה, אלא באמת,

ת. אני רוצה ברשות בית המשפט,

עו"ד העצני: אם אני לא צריך להסביר, בקשה.

ת. אני רוצה להבהיר דבר אחד.

כב' השופט: רק כחומר למחשבה. בסדר. כן.

ת. אני נמצא כאן בתוקף סמכותי המקצועית יש לי כאזרח כמו לכל מדען אחר, כמו לכל אזרח אחר יש לי עמדות משלי מתחום פוליטי, חברתי, תרבותי. אני לא נמצא כאן כדי להתדיין בפובליציסטיקה שלי שיכולים להיות לה גם נקודות, יכולות להיות לה נקודות חלשות. אני נמצא כאן כעד מומחה שהשקיע 50 שנות עבודה בחקר פשיזם לאומיות, התרבות האנטי נאורות. יש לי כמה וכמה ספרים מתורגמים היום כבר שמונה, תשע שפות שאדונים האלה לא נגעו בהם.

כב' השופט: טוב. זה עורכי הדין יטענו את אשר יטענו.

ת. כן. אני נמצא כאן בתוקף סמכותי המדעית. אני לא באתי לכאן, אני לא נמצא כאן על מנת להתדיין על פובליציסטיקה, ולא ברור לי מה הקשר, איך זה קשור לעבודה המדעית שלי. זה דבר אחד. דבר שני, המאמר הזה שיש בו ניסוחים לא טובים אחרי המאמר הזה באו שני מאמרים אחרים שאתה שכחת לציין אותם. זה מאמר מ-11.5.2001 יש מאמר מיום 25.5.2001, ויש מאמר מ-15.6.2001. שלושה מאמרים נוספים שהם מבהירים במה המדובר. שמדובר שם נשים וילדים מדובר על אוכלוסייה אזרחית, כאשר מדובר בהתנגדות אני אומר את זה, אני אומר את זה, זאת עמדתי, אני חושב שההתנחלות היא לא לגיטימית, אני חושב שהיא לא חוקית, אני חושב שיש אבחנה יסודית וברורה וחד משמעית במה שהיה מותר והיה צודק והיה הכרחי עד לתום מלחמת העצמאות ומה שנעשה אחרי מלחמת העצמאות כבר אחרי מלחמת ששת הימים. אני מבחין בין הדברים האלה ואני אומר שמה שהיה טוב, נכון, לגיטימי, הכרחי, לפני הקמת המדינה חדל להיות אחרי שנת 1967. משום שכל מטרות הציונות הושגו במסגרת הגבולות שהוצבו, קווי שביתת הנשק שהוצבו בתום מלחמת העצמאות, זאת האבחנה הבסיסית שלי, לכן אני לא חושב שאם חניתה היתה טובה ומוצדקת, אז גם קצרין באותה מידה טובה ומוצדקת, או בית- אל וכן הלאה, אם גבעת השלושה למה לא בית-אל. על הבסיס הזה בנויה תפיסת העולם שלי כאזרח. את הדברים האלה אני נותן להם ביטוי במשך 40 שנה כבר בעיתונות, העבודה המדעית שלי זה דבר אחר. אני לא מרשה לאדון הזה לדבר על היושרה שלי, לא מילה אחת לפני שהוא קרא את הספרים שלי. לפני שהוא קרא את הספרים שלי, קרא את העבודה המדעית שלי, ואז אם ירצה הוא יוכל לדבר על הכל. אבל לא על הפובליציסטיקה שלי.

כב' השופט: טוב.

ש.	ואני לתומי חשבתי שאתה ביקשת שנקרא את מה שחתום תחת שמך. עכשיו תראה, אני מחזיק בפניי מאמר שכתב דווקא אדם אחר. אדם שעוסק בך, החל מהכותרת.	1
ת.	בן דרורי.	4
ש.	מאמר שכתב בן דרורי ימיני.	5
עו"ד ספרד:	רגע, המאמר קודם הוגש?	6
כב' השופט:	כן.	7
עו"ד ספרד:	אם כך מבקשים להגיש את שני מאמרי הבהרה.	8
כב' השופט:	כן. שתהיה תמונה מלאה. כן.	9
עו"ד העצני:	איפה המאמרים?	10
עו"ד ספרד:	אנחנו נראה אותם.	11
(מדברים ביחד).		12
כב' השופט:	הוא הזכיר אותם.	13
עו"ד העצני:	בדרך המקובלת תנו לנו עותקים כפי שאמרתם לגבי הפרסום מקבוצת פייסבוק של הנתבעים, אנחנו נפעל באותה דרך.	14
עו"ד ספרד:	תשב, תקרא אחרי זה תחליט אם אתה מתנגד להגשה של זה .	16
עו"ד העצני:	תגיד לי אשב אקרא אחרי שאני אסיים את החקירה הנגדית.	17
עו"ד ספרד:	אתה מתנגד להגשת המאמרים האלה?	18
עו"ד העצני:	עוד לא אמרתי את זה.	19
ת.	איזה מין הוקוס פוקוס זה?	20
עו"ד ספרד	נדמה לי שיש התנגדות להגשת המאמרים בשלב הזה.	21
כב' השופט:	לא יודע. אני חושב שחשוב להגיש כי זה חלק מהתשובה.	22
עו"ד העצני	עוד לא הבעתי עמדה.	23
עו"ד ספרד:	אז אנחנו נעביר במייל.	24

עו"ד העצני: אני אסתכל עליהם, ואחרי שאני אראה במה מדובר אני אביע את עמדתי. אני לא מכיר פרוצדורה אחרת.

עו"ד ספרד לפני שעה וחצי חברי הגיש שני עמודים מתוך מאמר של 40, הבטיח להעביר לי בדואר אלקטרוני בהמשך. עכשיו אני מראה לו את המאמרים, מאמרים של 400 מילה, כנהוג במאמרי אורחים, חברי יכול שתי דקות לקרוא ולהחליט.

כב' השופט: לכן הקדמתי שלכאורה יהיה צורך להגיש, אני גם מניח שזאת תהיה העמדה. הוא מטעמי זהירות אומרת את זה. בסדר.

עו"ד העצני: אני מסכים עם הצבת הדברים כפי שכבודו הציג. עכשיו תראה, בן דרור ימיני במאמר שהוא כתב.

כב' השופט: נסמן אותו בכל מקרה. הוגש וסומן ת/19.

ש. במאמר הזה שמונח בפניך, שכתב בן דרור ימיני כתב במעריב באנרג'י ב-16.1.2011 כלומר לפני רק כשנתיים וקצת, כשנתיים וקצת .

ת. הוא איננו פה.

ש. אני אמצא.

ת. זה שלי. בן דרור ימיני לא מופיע פה.

ש. אולי לקחתי בטעות. המאמר הזה. בקשה. כותרתו של המאמר היא פשיזם מתוצרת שטרן. במאמר הזה מתייחס בן דרור ימיני אליך, הוא מתייחס אליך הוא מציין הוא מגלה, המאמר מדבר בעד עצמו, הוא מגולל פרשייה שבה הוא הביא נתונים לגבי העובדה שארגוני שמאל מסוימים הטוענים שהם ארגוני זכויות אדם הם פשוט גופי הסתה נגד מדינת ישראל ולא ארגוני זכויות אדם, הוא מתאר כיצד אתה מתייחס לדברים שהוא כתב, עלית לשידור בגלי צה"ל, הוא אומר כל מה שהיה לך לומר הוא פשיזם סיסמאות ריקות והוא מאשים אותך בדברים הבאים, אני מצטט מעמוד שני למעלה, עמוד שני במאמר למעלה. בפסקה שנייה .יש כאן משהו, התחלת ציטוט – יש כאן משהו הרבה יותר עמוק. אלה שצווחים במלוא

גרונם חופש הביטוי לא מתכוונים לשום חופש, הם מתכוונים לסתימת פיות. התרומה של שטרנהל על הדיון היתה בהשמצה עלובה, בבריחה מדיון ובהפרחת סיסמאות. אפשר מותר וצריך לבקר את ליברמן ואת הליברמניזם, אבל צריך לזכור גם שהשטרנהלים מסוכנים לא פחות אולי אפילו יותר, ומדוע? משום שאם באחד הקורסים של שטרנהל היתה מוצגת אישיות שמפיצה שקרים ובורחת מדיון ציבורי שמסיתה נגד בעלי עמדה שונה שמצדיקה טרור ותומכת באלימות, היה הפרופסור המכובד קובע ללא היסוס שמדובר באישיות פשיסטית. כך שכדאי לשטרנהל להתבונן במראה, אולי הוא יזהה את האישיות הציבורית. עכשיו אני שואל אותך את השאלה המאוד פשוטה. אז מה, גם בן דרור ימיני הוא פשיסט? שקרן ועוד תארים שכאלה?

ת. מה זה שייך בן דרור ימיני? בן דרור ימיני אני לא יודע אם הוא פשיסט או שקרן, אני יודע שמה שהוא כותב כאן אלה הם דברי הבל. זה מגוחך. זה שאתה מביא את זה לבית המשפט זה גם מעיד משהו עליכם, זה פשוט מגוחך.

ש. עלי אישית.

ת. זה מגוחך, אני צריך להסתכל בראי, אני באמת חושב שכל אלה העוסקים במרדף אחרי זכויות אדם, הם אנשים שהם הורסים את הדמוקרטיה הישראלית, משום שאין דמוקרטיה ללא מאבק בין עמדות ודעות. ארגוני זכויות האדם ומושג זכויות האדם אלה מושגי יסוד של הסדר הדמוקרטי. מה שכותב פה בן דרור ימיני זה אפילו לא ראוי שנתייחס לזה. אתה מביא את זה כאסמכתא, אתה מביא את זה כמסמך? זה משהו שיש לו משמעות כלשהי? זה מבוסס על מה? על ויכוח בגלי צה"ל?

ש. זה מה שיש לך לומר?

ת. בשביל זה אני עומד כאן?

ש. טוב.

ת. בשביל זה אני עומד כאן? תגיד לי, אתה קראת פסקה אחת מהדברים שאני כתבתי על פשיזם?

ש. זאת התשובה שלך למה שמתאר בן דרור ימיני ?

ת. לא. לבן דרור ימיני אין לי,

ש. לארגונים שקוראים לעצמם ארגוני זכויות אדם אבל הם ארגוני הסתה ושיסוי, אנטי ישראליים ושאתה במקום להתמודד עם העובדות קראת פשיזם בדיוק כפי שעשו הנתבעים, אתה והם בדיוק אותו דבר.

ת. אני בספק רב אם אמרתי את המושג פשיזם. אני מוכן,

ש. הוא משקר גם בזה?

ת. זה מה שהוא אומר. אתה הבאת את ההקלטה של גלי צה"ל? שמעת את הקלטת של גלי צה"ל? לא. אתה מביא כעובדה את מה שכותב בן דרורי ימיני. ככה אתה עובד. בדיוק כך אתה עובד. תראה, מקרטיזם בלי ספק. בלי ספק. מה שאתה קורא הסתה אני קורא גילוי עובדות, וארגוני זכויות האדם אינם נרדפים בשום מדינה דמוקרטית, הם נרדפים פה על ידי שכמותכם. זה מה שאתם עושים. משום שארגוני זכויות האדם מפריעים לכם. ארגוני זכויות האדם גם מביאים לידי ביטוי,

ש. מה שאתה קורא ארגוני זכויות אדם.

ת. כן. שאני קורא אותם וכל אדם שפוי חוץ מכם.

ש. וכל מי שחושב אחרת ממך הוא גם לא שפוי?

ת. אצלכם זה הסתה, אצלכם אלה הם אויבי העם אלה אויבי המדינה, אלה אנשים, זה ביטוי למערב הרקוב ששמענו אצל הוגה הדעות שובל. זה ביטוי בדיוק לאותם, לאותה התפיסה שזכויות האדם, תועלתנות, ליברליזם במשמעות המוסרית של המושג ולא הכלכלי, כפי שאתם אוהבים, ארגוני זכויות אדם הם ארגונים מסוכנים כי הם לא מאפשרים לכם לבצע את אותה מהפכה תרבותית שאתם רוצים לבצע אותה.

ש. תראה פרופ' שטרנהל,

ת. מה זה שייך לפשיזם? מה זה שייך? מה זה שייך למעמדי כאיש מדע?

ש. כשקוראים לך פשיזם מתוצרת שטרנהל ומצביעים על התופעות שאתה עושה, בדיוק כמו הנתבעים, בדיוק אותו דבר, זה לא שייך. אבל בוא נתקדם.

ת. פשיזם מתוצרת שטרנהל עושה עיתונאי, עיתונאי שלא אוהב אותי ולא את השמאל ולא את ארגוני זכויות אדם, זה אסמכתא שלך וזה כל מה שמצאת.

ש. מאה אחוז. זו אסמכתא היחידה שלי, אמת.

ת. זה כל מה שמצאת?

כב' השופט: בסדר. בוא נמשיך.

ש. אני אגיד לך, כשאנחנו מסתכלים בעצם זה אחרי שקיבלנו, נחשפנו למלוא היריעה שמה שאתה חושב על הסוגיה הזו וקיבלנו כמה טעימות. זה רק כמה טעימות, יש לי קלסר.

ת. אני בטוח.

ש. אני לקחתי רק כמה טעימות, כי בכל זאת זמנו של בית המשפט וגם אפשר להראות את המגמה בקלות בלי דמיון, בלי להפעיל דמיון.

ת. לקחת את הכל מהפובליציסטיקה, כי את העבודה המדעית אתה לא מכיר.

ש. לקחתי מאיפה שלקחתי.

ת. וזה קשה מדי בשבילך אולי.

ש. אי ספק. תראה, לא רק שאני פשיסט, אני גם מוגבל. בסדר. אוקי.

ת. אני לא אמרתי את זה חלילה.

ש. בלי דמיון פירשתי את מה שאמרת עכשיו.

ת. זה לוקח זמן.

ש. אולי טעיתי.

ת. לקרוא ספרים זה גוזל זמן, לקרוא את בן דרור ימיני זה הולך הרבה יותר מהר.

ש. אני מאוד שמח שאתה אומר את הדברים הלאה, אתה חושף עוד פאן באישיות שלך.

כב' השופט: די. באמת.

עו"ד ספרד: אל תיתן לו ציונים,

עו"ד העצני: אם העד ימשיך לדבר לגוף החוקר אותו ו לא לגוף העניין,

כב' השופט: לא. הוא מתכוון לגוף החקירה, לא לגוף החוקר.

עו"ד העצני: אני נורא נהנה מהחקירה של חברי. באמת. אני פה רוצה כל כך שהיא תסתיים, אבל בכל זאת.

עו"ד ספרד: היא עומדת להסתיים, אצטרך להפסיק את ההנאה שלך.

כב' השופט: בואו, עוד מעט יקראו לי לדיון אחר שיש.

ש. אני למעשה בשאלה אחרונה. צר לי, אני צריך לגזול את ההנאה מעורך דין ספרד ואני לא אוהב את זה. מה שהתחלתי לומר הוא כשסוקרים את הקשת של לפחות שטעמנו ממנה היום, אנחנו מגלים שבעצם מי שהמציא את השיטה,

ת. איזה שיטה?

ש. השיטה של הנתבעים להוציא אל מחוץ לגדר את מי שמבקר, את מי שנושא בדברים שהם סופר לגיטימיים בתוך הדמוקרטיה, לנסות להוציא אותו אל מחוץ לגדר, לקרוא למלחמת אזרחים מזוינת, להכתיר כל מתנגד פוליטי בפשיסט, להצדיק את הטרור הפלשתיני נגד מתנחלים ונגד חיילי צה"ל,

ת. איזה מתנגד הגדרתי פשיסט?

ש. רגע אחד.

כב' השופט: בוא נשמע את השאלה עד הסוף. נראה לאן היא הולכת.

ש. מי שבעצם בדיוק כפי שכתב וניתח בן דרור ימיני, תחת האצטלה של מלחמה למען זכויות אדם מנסה לסתום את פיו של המתנגד בר פלוגתא שלו, אחד ממציאי השיטה שעשה את זה כמו שאנחנו רואים במאמרים אולי עוד כשהחברי'ה האלה,

הנתבעים האלה אולי עוד לא נולדו, זה בעצם אתה. ולכן מה שאתה עשית כאן בחוות הדעת שלך, במסמך המכונה חוות דעת, הוא בעצם להגן על עצמך, וכפי שכותב בן דרור ימיני, אתה לו סטודנט שלך היה מגיש לך מסמך שכזה כעבודה מאיזה שהוא ערך היית נותן לו אפס, אבל עשית את זה כי באת להגן על התלם שאני מתאפק לא להכתיר אותו בביטוי נורמטיבי, על התלם שהוא אתה עצמך. עכשיו אתה יכול להגיד שאני לא הבנתי שום דבר.

ת. אני חושב, כב' בית המשפט, שזה הרבה יותר גרוע, מה שמה העצני לא הבין שום דבר, מר העצני עושה כאן דבר מעוות מאין כמוהו, משום שמה הוא מביע? א', אני לא כיניתי, ככל שזכור לי, לא כיניתי שום אדם בשם פשיסט. אני נזהר משימוש במושג הזה כפי שהסברתי את זה משום שמעבר למשמעות המהותית שיש לו, יש לו גם משמעות, יש לו גם משמעות ציבורית. מה שאני עשיתי הוא לתת ביטוי לעמדות פוליטיות. כל מה שאתה יכול לעשות זה להביא את בן דרורי ימיני, לא הבאת את השידור של גלי צה"ל, את הקלטת שבה אני אומר את הדברים האלה, אני גם לא זוכר שאני אמרתי את הדברים האלה, אבל יכול להיות, אם היתה לי קלטת היינו יכולים להתגבר על זה. אני נתבקשתי לכתוב חוות דעת ובחוות הדעת הזאת שמתי את הידע, את הניסיון המקצועי שצברתי במשך כל השנים האלה. לא באתי לכאן כאזרח בעל עמדות פוליטיות, כי זה לא מעניין את בית המשפט, את בית המשפט מעניינת חוות הדעת המקצועית שלי, וחוות הדעת המקצועית שלי הזאת נשענת על כמה וכמה ספרים, הרבה מאמרים, אלפי עמודים בדפוס, שאתה לא הבאת מהם מילה אחת. אם היית מביא משם סימוכין היית יכול לערער, מה שאתה מנסה לעשות פה כל הזמן, את האמינות שלי, עכשיו אתה גם עושה ניתוח פסיכולוגי, את האישיות שלך, האישיות שלך, אני לא רגיל ולא מוכן, לא מוכן שיטילו בי דופי או רפש כמו שאתה עכשיו ניסית לעשות ואני דוחה את זה בשאת נפש וכל מה שבא לידי ביטוי בחוות הדעת הזאת נשען על אותה עבודה מדעית

שאני עושה אותה במשך כל כך הרבה שנים, להביא את בן דרורי ימיני כאסמכתא זה חרפה. זה חרפה. אתה בעצמך לא שמעת את הקלטת, זה בכלל ככל שידוע לי אדוני, זה שמיעה, זו עדות שמיעה, זה אפילו לא עדות מכלי ראשון, זה כלי שני ושלישי, וזה מה שאתה עשית במשך כל הזמן הזה. לא הבאת שום דבר מתוך עבודה מקצועית שלי, הבאת רק פובליציסטיקה שהיא שייכת לממלכה אחרת והביטוי שאני נותן לעמדות הפוליטיות והציבוריות שלי והסיפור הזה הרעיון הזה זה רעיון, הדברים שכתבתי בשמי כתבתי בחודש מאי 2001, תיקנתי את מה שלא היה ראוי בעיניי כעבור שבוע, כעבור שבועיים כעבור שלושה, וזהו, זאת הנקודה. ואתה ושכמותך משתמשים בדברים האלה, ממחזרים את זה מדי פעם בפעם, גם בהקשר של ג'ק טייטל מחזרו את הדבר הזה, שבסך הכל ג'ק טייטל, מה אתם רוצים, סך הכל הגיב למאמר ההוא. זה לא רק ג'ק טייטל, זה גם חבר הכנסת רותם, יושב ראש וועדת החוק בחוק ומשפט, שהתפעל איך עושים פסטיבל כזה סביב עניין כל כך מה בסך הכל הוא עשה ג'ק טייטל. כך שכל הסיפור שלך עומד על כמה מאמרים פובליציסטיים, אני התייחסתי לספר הזה, התייחסתי למאמרים שקראתי וניתחתי אותם וניסיתי לרדת למשמעותם. אתה יודע, אם קוראים היום את הדברים שכתבו הנאצים לעתיד, הפשיסטים לעתיד, הלאומניים מסוגים שונים ומשונים, 20 שנה לפני שהגיעו לשלטון, הם לא כתבו את הדברים האלה בצורה חד משמעית.

ש. אתה רק כתבת בצורה חד משמעית.

ת. הם גם לא חשבו בצורה כזאת. הדברים מתפתחים מתוך, יש דינאמיקה בדברים האלה. באיבה הזאת לתרבות המערב הליברלית והתועלתנית, בתפיסה הזאת שאדם הוא חלק אינטגרלי של הכלל, בתור שכזה הוא מאבד את האוטונומיה שלו, שזה מר שובל אני מניח יודע את זה, זה הבסיס שעליו עומדת התרבות המערבית הערעור של כל הדברים האלה בדקה ואני מתייחס לדברים האלה ברצינות, משום

שלדברים האלה צריך להתייחס ברצינות, משום שהם מסוכנים והמרדף שלכם, המרדף שלכם אחרי מי שלא חושב כמוכם, המרדף שלכם נגד אנשי האוניברסיטאות שלא חושבים כמוכם, ארגוני זכויות האדם, עיתונאים שלא חושבים כמוכם, המרדף הזה זוהי, זה הסכנה האמתית של דמוקרטיה. זו האנטי דמוקרטיה במונחים של ימינו.

ש. הבנתי. זאת התשובה שלך לשאלה שלי. אני סיימתי אדוני.

כב' השופט: תודה. יש חקירה חוזרת?

<u>העד משיב בחקירה חוזרת:</u>

ש. יש לי שאלה אחת. עו"ד העצני הראה לך מאמר של בן דרור ימיני המייחס לך פשיזם. היות ואני מניח שאתה לא מקבל את הייחוס הזה, אני רוצה לשאול אותך האם הגשת נגדו תביעת מיליונים על אמירתו ואם לא, למה?

ת. לא קרה לי אף פעם ואני מניח שאני עכשיו זקן מדי כדי להשתנות, אני לא הגשתי מעולם שום תביעה נגד אף אחד. אם היו באירופה מגישים תביעות כמו שתנועת "אם תרצו" הגישה ועם הראיות של עו"ד העצני הגיש, אם היו מגישים תביעות כאלה, בתי המשפט לא היו עוסקים בשום דבר אלא רק בזה. זה דברים, זה חלק של הוויכוח הציבורי, חלק של דיון ציבורי לגיטימי, שבלעדיו אין דמוקרטיה, כל התביעה הזאת, כל התביעה הזאת היא פשוט בלתי מובנת אלא אם כן עומדים מאחוריה נימוקים או סיבות אחרות.

עו"ד ספרד: תודה רבה. אין לי שאלות נוספות.

כב' השופט: תודה רבה.

ת. תודה רבה אדוני.

כב' השופט: נעסוק בעניינים של לוחות זמנים, נדבר על זה ללא הקלטה. אחר כך את המסקנות ותוצאות. לעניין לוח זמנים להמשך הדרך, בעצם עד סיום הליכים, יש מה שקשור

בראיות זה הראיה החדשה אשר הוצגה בתחילת הדיון ושני מאמרים פרופ' שטרנהל הזכיר בתשובות שלו בחקירה הנגדית. לגבי ראיות חדשות המגמה תהיה להגיע הסכמה בדבר אפשרות שהכל יוגש. ככל שתהיה מחלוקת הוסכם שתוגש בקשה אשר תכלול כבר את עמדת הצד השני ובעצם תמצה את כל הטיעונים עד 21.4.2013, ובכך יסתיים נושא הראיות. לגבי סיכומים, הוסכם שבמקום המועדים אשר נקבעו בקדם משפט המסכם להגשת סיכומים הכתובים, הסיכומים של התובעת יוגשו עד לתאריך 20.5.2013 והסיכומים של הנתבעים יוגשו עד 25.6.2013. המועד להשלמת טיעונים בעל פה נשאר בתאריך 4.7.2013 שעה 09:30.

תודה לכולם.

הישיבה נעולה

הוקלד על ידי שני מזרחי